

Kraków doceniony za dbanie
o czyste powietrze

Raport Naczelnej Izby Kontroli

Ruszyła przebudowa Królewskiej,
Podchorążych i Bronowickiej

Krowdza przed wielkim wyzwaniem

KRAKÓW.PL

Nr 16 (227), 3 października 2018

egzemplarz bezpłatny, ISSN 1898-9039

Kadencja zmian, czyli cztery lata w pigułce

Konkurs Czytelnik Roku 2018/2019

**„A jeśli się wierzy,
że się coś posiada,
to tak jakby się to
naprawdę posiadało”.**

James Matthew Barrie
Przygody Piotrusia Pana

NIE CZYTAŁEŚ?

**WYPOŻYCZ W BIBLIOTECE KRAKÓW,
ZOSTAŃ CZYTELNIKIEM ROKU!**

6. Setki milionów złotych na ekologiczny transport, służbę zdrowia i nadrabianie braków w planowaniu przestrzennym. Walka ze smogiem, wprowadzenie Karty Krakowskiej i ważny krok ku budowie metra.

Przybywa terenów zielonych

W Krakowie na jednego mieszkańca przypada 24 m kw. zieleni. To więcej niż mają mieszkańcy Mediolanu (ok. 11 m kw. zieleni na mieszkańca) czy Barcelony (ok. 17 m kw. zieleni na mieszkańca). W Krakowie terenów zielonych jest więcej niż w żadnym innym mieście w Polsce. Więcej niż w Warszawie i Łodzi.

Magdalena Stach

W ostatnich latach w Krakowie powstaje coraz więcej terenów zielonych. To nie tylko parki i alejki, ale także tereny zielone wzdłuż dróg, wzdłuż rzek i wzdłuż linii kolejowych. W Krakowie terenów zielonych jest więcej niż w żadnym innym mieście w Polsce. Więcej niż w Warszawie i Łodzi.

Populacja parki i zieleń

Na terenie Krakowa znajduje się 13 parków i zieleńców, które zajmują 1300 ha. To jest 1,5% powierzchni miasta. W Krakowie terenów zielonych jest więcej niż w żadnym innym mieście w Polsce. Więcej niż w Warszawie i Łodzi.

13. W Krakowie na jednego mieszkańca przypadają 24 m kw. zieleni. To więcej niż mają paryżanie, mieszkańcy Mediolanu (ok. 11 m kw. zieleni na mieszkańca) czy Barcelony (ok. 17 m kw. zieleni na mieszkańca). Ale to równocześnie mniej zieleni niż np. w Dublinie (ok. 45 m kw. na mieszkańca).

KADENCJA 2014-2018

6. Kadencja zmian, czyli cztery lata w pigułce

Podsumowanie wydarzeń mijającej kadencji
12. Kraków doceniony za dbanie o czyste powietrze

13. Przybywa terenów zielonych
Miasto wydaje miliony na zieleń

MIASTO

14. Kalendarium Prezydenta Miasta Krakowa

14. Wielka parada autobusów

Niezwykły pokaz pojazdów MPK

15. Ruszyła przebudowa Królewskiej, Podchorążych i Bronowickiej

Krowodrza przed wielkim wyzwaniem

16. Dni Kijowa w Krakowie

O współpracy krakowsko-kijowskiej

17. Wraca szkoła – wracają rowery

Zakręcenie na punkcie dwóch kółek

17. FRIENDS – Music of Jarek Śmietana

Zaproszenie na koncert

DLA SENIORÓW

18. Wsparcie dla tych, którzy pomagają

Powstało Centrum Informacji i Wsparcia dla Opiekunów Osób Niesamodzielnych

18. Letnia Akademia Seniorów

Do zobaczenia za rok!

RADA MIASTA KRAKOWA

19. Okiem Przewodniczącego

Co myślą mieszkańcy?

20. Medale dla fotografa i nauczyciela

21. Bliżej problemów mieszkańców

Rozmowa z Bolesławem Kosiosem, wiceprzewodniczącym RMK

22. Nekropolie w Krakowie

Felieton radnej Małgorzaty Jantos

23. Więcej możliwości dla mieszkańców

Rozmowa z Dominikiem Jaśkowcem, wiceprzewodniczącym RMK

HISTORIA

24. Zwykły wojenny czwartek

Zdarzyło się w październiku 1918 r.

25. Kalendarium 1918

Wydawca: Urząd Miasta Krakowa, Biuro Prasowe, 31-004 Kraków, pl. Wszystkich Świętych 3-4
Adres redakcji: pl. Wszystkich Świętych 3-4, pok. 154, I piętro, tel. 12 616-13-86, e-mail: redakcja@um.krakow.pl
Redaktor naczelna: Beata Klejbuk-Goździalska; sekretarz redakcji: Agata Włodarczyk
Współpracownicy: Michał Kozioł, Kamil Popiela, Jan Machowski, Tadeusz Mordarski, Małgorzata Stuch, Paweł Waluś, Beata Sabatowicz, Magdalena Bartlewicz, Błażej Siekierka, Katarzyna Maleta-Madejska
Zdjęcia: Bogusław Świerzowski, Wiesław Majka. Okładka: fot. Bogusław Świerzowski
Projekt graficzny: Pro Art Studio. Korekta: Magdalena Kędzierska-Zaporowska. Skład i łamanie: Pro Art Studio
Druk: Drukarnia Leyko sp. z o.o. Nakład: 50 tysięcy egz. ISSN 1898-9039

Sposób dystrybucji dwutygodnika miejskiego KRAKÓW.PL:

Dwutygodnik KRAKÓW.PL można otrzymać w budynkach Urzędu Miasta Krakowa przy pl. Wszystkich Świętych 3-4, ul. Grunwaldzkiej 8, ul. Lubelskiej 27, w Ryńku Podgórskim 1 i 2, na os. Zgody 2, przy ul. Stachowicza 18, al. Powstania Warszawskiego 10, ul. Wielopole 18a, ul. Sarego 4 oraz w krakowskich szpitalach, siedzibach jednostek miejskich, Punktach Obsługi Mieszkańca (CH Bonarka, CH Bronowice, CH Serenada), w Punktach Sprzedaży Biletów MPK (ul. Podwale 3/5, św. Wawrzyńca 13, przy Dworcu Głównym Wschód)

KRAKÓW.PL otrzymać można także w sieci saloników prasowych KOLPORTER S.A.: ul. Batuckiego 17 / Konfederacka 1, al. Pokoju 20, ul. Beskidzka 28, ul. Krowoderska 24, ul. Kalwaryjska 42, ul. Powstańców 34C, ul. Misiółka 1, ul. Jerzmanowskiego 12 (Biedronka), ul. Nowohucka 52 (SELGROS), ul. Bora Komorowskiego (OBI), ul. Pawia (Galeria Krakowska), ul. Cwiłkińskiej 12 (Carrefour – przejście), ul. Balicka 18, ul. Opolska 100 (VINCI), ul. Lubicz L2, Stawowa 61 (Galeria Bronowice, parter), ul. Pawia 5A (Dworzec PKP), al. Pokoju 67 (M1), al. Pokoju 33, Komandosów 8, al. Bora Komorowskiego 41 (Serenada).

W dniu ukazania się numeru, w godzinach porannych, dwutygodnik rozdawany jest na rondach Grunwaldzkim, Mogiłskim, Matecznego, Kocmyrzowskim, na skrzyżowaniach al. Słowackiego / Prądnicka, Czarnowiejska / al. J. Słowackiego, pod CH „Jubilat” przy al. Z. Krasińskiego, na pętli tramwajowej Krowodrza Górka oraz pod Teatrem Bagatela.

Kolejny numer KRAKOWA.PL ukaze się 17 października.

fot. Wiesław Majka / UMK

Dobiega końca kadencja samorządu 2014–2018. To najlepszy moment, by pokazać, jak zmieniało się nasze miasto przez ostatnie cztery lata. Na kolejnych stronach dwutygodnika KRAKÓW.PL znajdą Państwo mnóstwo danych i informacji. Ja chciałbym zwrócić uwagę na te dziedziny, które moim zdaniem są najważniejsze.

Tej jesieni będziemy mogli pochwalić się w 100 proc. ekologicznym taborom komunikacji miejskiej. Przez ostatnie trzy lata krakowskie MPK biło kolejne rekordy i każdy następny zakup był większy od poprzedniego. Media obiegały zdjęcia szpalerów autobusów: z silnikami EURO6, hybrydowych i elektrycznych. Żadne inne miasto w Polsce nie może się pochwalić tak nowoczesnym taborom autobusowym. Tylko w ciągu ostatnich trzech lat MPK kupiło nowe pojazdy za prawie miliard złotych!

Choć nasza walka o czyste powietrze trwa i nie wolno osiadać na laurach, uważam, że Kraków zwycięsko z niej wychodzi. Cztery lata temu byliśmy określani krzywdząco w mediach najbardziej zanieczyszczonym miastem w kraju. Było tak, ponieważ Kraków o problemie smogu mówił, w przeciwieństwie do tych miejscowości, które problem ukrywały. Przez cztery lata tylko na likwidację pieców węglowych wydaliśmy 250 mln zł! Z krakowskich mieszkań zniknęło w latach 2015–2017 12,5 tys. pieców, a w tym roku zniknie kolejne 6 tys. Jesteśmy pierwszym, i jak sądzę, ciągle jedynym miastem w Polsce, które wprowadziło program osłonowy dla najuboższych

Miasto zmian

mieszkańców, by mogli bez obaw zmienić dotychczasowe ogrzewanie na ekologiczne. Opisane już wyżej inwestycje w tabor ekologiczny, rozbudowa sieci ciepłowniczej, działania podejmowane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania oraz Zarząd Zieleni Miejskiej – to wszystko składa się na naszą walkę o czyste powietrze. Dzięki determinacji krakowian zmieniliśmy swój wizerunek. Z miasta borykającego się z ogromnym problemem staliśmy się liderem działań ekologicznych w tym zakresie, od którego chcą się uczyć inni.

Nie mogę nie wspomnieć także o inwestycjach w zieleni. Od czasu powołania Zarządu Zieleni Miejskiej przechodzimy prawdziwą zieloną rewolucję. Nasadzono tysiące drzew, ponad 100 tys. krzewów i pnączy, kilkaset tysięcy cebulek kwiatów. Posiano też 10 ha łąk kwiatnych. Do tego trzeba doliczyć jeszcze 1200 drzew, które krakowianie posadzili w Parkach Krakowian, upamiętniając tym samym rodziny swoich dzieci. Kraków kwitnie!

Na koniec warto jeszcze przywołać jedno wydarzenie – Światowe Dni Młodzieży w 2016 r. Przez kilka dni gościliśmy młodych ludzi ze wszystkich zakątków świata. Ich radość, energia i zachwyty pozwoliły nam inaczej popatrzeć na stolicę Małopolski. Przekonaliśmy się też, że nasze miasto jest doskonale funkcjonującym organizmem, sprawnie radzącym sobie z tak licznymi gośćmi. Bądźmy – tak jak wtedy – dumni z naszego Krakowa! A czytając o osiągnięciach samorządu, proszę pamiętać, że samorząd to nie tylko radni i urzędnicy, ale my wszyscy – mieszkańcy Krakowa, a zmieniające się na korzyść miasto jest naszym wspólnym sukcesem.

Jacek Majchrowski
Prezydent Miasta Krakowa

TAURON

ARENA KRAKÓW

WIELKA LEKCJA EKOLOGII, 8.10.2018
ZAPRASZAMY! WSTĘP WOLNY

www.tauronarenakrakow.pl

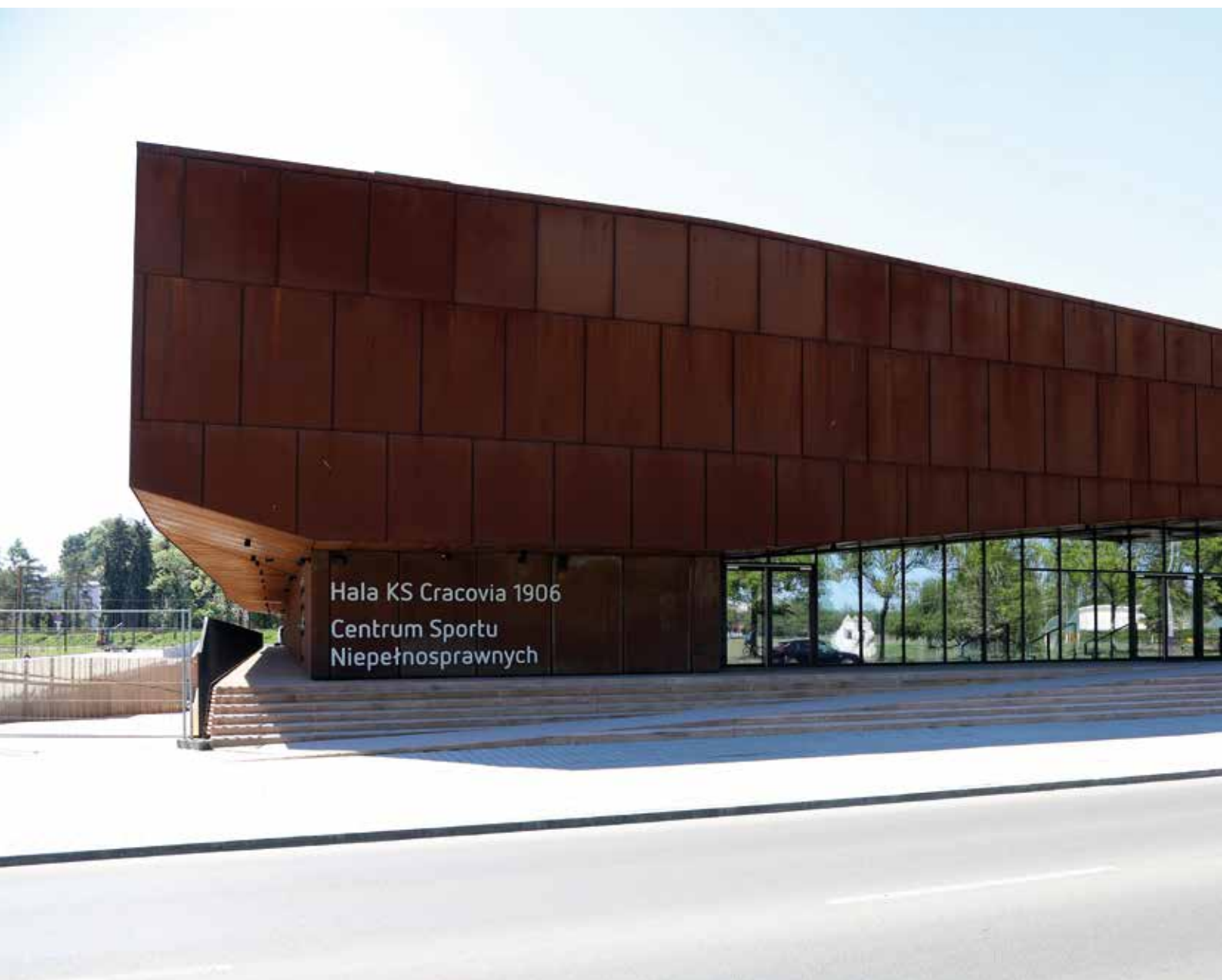

Pierwsze dni jesieni

zdjęcia: Bogusław Świerkowski

Kadencja zmian, czyli cztery lata w pigułce

Setki milionów złotych na ekologiczny transport, służbę zdrowia i nadrobienie braków w planowaniu przestrzennym. Walka ze smogiem, wprowadzenie Karty Krakowskiej i ważny krok ku budowie metra. Co dobrego udało się zrobić w Krakowie w ostatnich czterech latach? Przed zbliżającymi się wyborami samorządowymi podsumowujemy mijającą kadencję władz miasta.

Tadeusz Mordarski

Niewątpliwie w ostatnich latach Kraków utrwalił swoją pozycję drugiego najważniejszego ośrodka miejskiego w kraju. Stolica Małopolski niezmiennie przyciąga nie tylko turystów, ale też nowych lokatorów. Dane z 31 grudnia 2017 r. pokazują rekord, jeśli chodzi o liczbę mieszkańców – jest nas już ponad 767 tys.! Realna liczba osób zamieszkujących stolicę Małopolski może już jednak sięgać miliona. Nic w tym dziwnego – Kraków znalazł się na trzecim miejscu spośród europejskich miast z największym potencjałem wzrostu w sektorze technologicznym. W ciągu ostatnich 10 lat za-

trudnienie w tej branży wzrosło w naszym mieście o 66 proc. Dodajmy, że przywołany ranking CBRE „EMEA Tech Cities” to zestawienie, które obejmuje największe centra technologiczne w Europie, na Bliskim Wschodzie oraz w Afryce.

Ekojazda i ważny krok ku budowie metra

Ta rosnąca populacja stanowi nie lada wyzwanie dla infrastruktury miasta – m.in. komunikacyjnej. Tymczasem po Krakowie jeździ się coraz bardziej ekologicznie. Już teraz stolica Małopolski przoduje wśród polskich miast, jeśli chodzi o autobusy elektryczne – jedna trzecia takich pojazdów kupionych przez wszystkie samorządy kursuje właśnie po Krakowie.

Gdy w sierpniu 2017 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne odbierało 20 autobusów elektrycznych wyprodukowanych przez polską firmę Solaris Bus & Coach SA, prezydent Jacek Majchrowski mówił: – Jesteśmy pierwszym miastem w Polsce, które uruchomiło regularną linię obsługiwaną autobusami elektrycznymi. To w Krakowie powstała także pierwsza w Polsce stacja do ładowania autobusów przez pantograf. A dzisiaj jako pierwsze miasto w Polsce prezentujemy autobus elektryczny przegubowy.

Warto wspomnieć, że w lipcu do Krakowa przyjechało 38 pojazdów przegubowych, a we wrześniu krakowianie otrzymali 86 autobusów Mercedes-Benz Citaro o długości 12 metrów! Łącznie w tym roku pod Wawel trafi 160 sztuk o wartości prawie 200 mln zł.

Dodatkowo jeszcze tej jesieni cała flota autobusowa będzie składać się wyłącznie z autobusów wyposażonych w silniki Euro 5, Euro 6 oraz pojazdy hybrydowe i elektryczne – bardzo wygodne dla pasażera. – Jestem bardzo zadowolona z komunikacji miejskiej w Krakowie. Jeżdżę na uczelnię głównie autobusami. Są nowoczesne, wyposażone w klimatyzację. I co istotne, można liczyć na system informacji pasażerskiej – mówi studentka Akademii Wychowania Fizycznego, pani Karolina. Jej koleżanka z roku dodaje: – Bardzo sprawnie działają też automaty biletowe w pojazdach. Fajnym rozwiązaniem są wtyczki do smartfonów. W dzisiejszych czasach to świetne rozwiązanie.

Coraz wygodniej jeździ się po Krakowie także tramwajami. Stare, wysłużone wagony z wysoką podłogą są zastępowane przez nowoczesne. Rozrasta się też sieć tramwajowa. Rozpoczęto prace przygotowawcze do budowy linii Krakowskiego Szybkiego Tramwaju z Krowodrzy Górki na Azory z przedłużeniem do Bronowic, ponad pięciokilometrowej linii z Krowodrzy Górki do Górki Narodowej, a także trasy z Kurdwanowa do Borku Fatęckiego. Właśnie rozpoczął się remont ul. Królewskiej, w planach są teraz remonty torowisk od Filharmonii do Salwatora, w al. Solidarności, na ulicach Krakowskiej i Starowisłnej. Remontowane są również istniejące torowiska, w tym rondo Kocmyrzowskie i tramwajowa obwodnica wokół Plant.

Władze miasta uczyniły też ważny krok ku budowie metra w Krakowie. We wrześniu została podpisana umowa na przygotowanie studium wykonalności podziemnej kolei. Pierwsza linia miałaby przebiegać na osi wschód–zachód i połączyć Nową Hutę z Bronowicami.

Znacznie wcześniej niż metra Kraków doczeka się nowych dróg. Kierowcy mają wkrótce szybciej i wygodniej przejechać m.in. ulicą Igołomską, a także al. 29 Listopada, Trasą Łagiewnicką czy ul. Myślenicką. Te ulice dołączą do wyremontowanych lub zbudowanych od podstaw ulic – takich jak Lema, Reduta, Cechowa, Siewna czy Wrobela.

Jeżdżąc po Krakowie, nie można też nie zauważyć nowych nawierzchni – choćby na Wielickiej, Kocmyrzowskiej, Zakopiańskiej, Wrocławskiej i Mazowieckiej. W ostatnich latach gładka nawierzchnia zastąpiła wyboje na ponad 100 kilometrach krakowskich dróg. Tylko w ostatnich tygodniach asfalt położono na odcinku ul. Królowej Jadwigi od Błoń do Salwatora oraz na al. Słowackiego – od Nowego Kleparza do wiaduktu przy Dworcu Głównym.

foto. Bogusław Świerkowski

zdjęcia: Bogusław Świerkowski

Kraków jest pierwszym miastem w Polsce, które uruchomiło regularną linię obsługiwaną przez autobusy elektryczne

Parkuj i jedź

Kraków wciąż nie uporał się z nadmierłą – w stosunku do możliwości infrastruktury drogowej ciasnego miasta – liczbą samochodów wjeżdżających do centralnych dzielnic. W ostatnich latach prawdziwy boom budowlany przeżywają ościennie gminy. Dlatego codziennie do miasta wjeżdża nawet 250 tys. samochodów, które wzmagają tłok na ulicach i pogarszają stan powietrza. Sprawdzonym na świecie sposobem uporania się z tym problemem są parkingi typu „parkuj i jedź”. Wielu mieszkańców krakowskiej aglomeracji przekonuje się już do tego wdrażanego w ostatnim czasie rozwiązania. Krakowianie coraz częściej decydują się na pozostawianie w punktach przesiadkowych swoich aut, by móc przesiąść się do komunikacji zbiorowej. – To w interesie nas wszystkich. Im więcej osób korzysta z takich parkingów, tym szybciej rozładowuje się komunikacyjny tłok... A to przekłada się na stan powietrza. Jest to ważne zwłaszcza zimą, kiedy zmagamy się ze smogiem – uważa krakowski taksówkarz pan Marcin.

W grudniu 2017 r. zaczęto działać zintegrowane centrum przesiadkowe w Kurdwanowie, a w styczniu 2018 r. obiekt typu „parkuj i jedź” uruchomiono w Bieżanowie. Z tego systemu mogą bezpłatnie korzystać posiadacze karty miejskiej (z zapisanym ważnym biletem). Pozostali użytkownicy wykupują bilet parkingowy, uprawniający do nieodpłatnego korzystania z komunikacji miejskiej przez cały dzień. Kolejnym obiektem P&R będzie ten budowany właśnie w Małym Płaszowie, a w najbliższym czasie mają powstać kolejne punkty „parkuj i jedź”.

Zdrowie jest najważniejsze

Spore wydatki pochłonęła w ostatnich latach także służba zdrowia. Przez cztery lata Miasto przeznaczyło ponad 146 mln zł na

przebudowę i unowocześnienie krakowskich szpitali. Łącznie zmodernizowano i wyposażono w sprzęt 34 oddziały w Szpitalu Miejskim Specjalistycznym G. Narutowicza, Szpitalu Specjalistycznym im. S. Żeromskiego oraz w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznym przy ul. Wielickiej.

Miasto wsparło również m.in. Uniwersytecki Szpital Dziecięcy w Prokocimiu – gdzie podjęto się remontu kilku pawilonów, wymiany wszystkich instalacji, prac budowlanych i wykończeniowych – oraz Szpital Uniwersytecki w Krakowie. W tym drugim Miasto dołożyło się do zakupu pozytonowego tomografu komputerowego (PET).

Kraków otwiera też nowy rodzaj placówki medycznej. Starsi obywatele miasta znajdą w niej porady i opiekę ambulatoryjną. Powstające Centrum Opieki Zdrowotnej zorganizuje też dla swoich podopiecznych długoterminową medyczną opiekę domową nad osobą niesamodzielną.

W ostatnich latach znacząco poprawiła się jakość i zasięg świadczeń zdrowotnych w mieście. W tegorocznym rankingu Zdrowia Polski (organizowanym przez „Dziennik Gazetę Prawną”), w którym polskie gminy są oceniane pod kątem polityki zdrowotnej i warunków leczenia, stolica Małopolski zajęła II miejsce. W poprzedniej edycji zestawienia Kraków był najlepszy w kraju!

W rankingu wzięto pod uwagę m.in. programy profilaktyczne, z których skorzystała znakomita większość krakowian. W ciągu 14 lat w 750-tysięcznym Krakowie w Miejskim Programie Ochrony Zdrowia „Zdrowy Kraków” i Miejskim Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego uczestniczyło prawie 630 tys. osób. Uwzględniono też fakt, że w 2017 r. w szkołach funkcjonowało 180 gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, a w 34 – gabinety stomatologiczne.

Rowerem przez miasto

Zdrowiu mieszkańców, ale także powietrzu i płynności ruchu sprzyja jazda na rowerze. 85,2 proc. osób biorących udział w referendum lokalnym w 2014 r. opowiedziało się za budową większej liczby ścieżek dla jednośladów. Dlatego na terenie miasta przybyło i ciągle przybywa tego rodzaju infrastruktury.

Statystyki mówią same za siebie: w latach 2015–2017 wybudowano prawie 18 km ścieżek rowerowych – m.in. w ramach estakady KST Lipska – Wielicka, na koronie wałów od Białychy do mostu Wandy, na odcinku ulic Conrada i Opolskiej od kładki do ul. Weissza, wzdłuż ulic Teligi i Ćwiklińskiej od ul. Wielickiej. W tym roku powstała już m.in. 2,5-kilometrowa ścieżka wzdłuż ul. Nowohuckiej od ronda Dywizjonu 308 do ulic Saskiej i Koszykarskiej.

Krakowianie coraz częściej decydują się na pozostawianie aut na parkingach przesiadkowych

Ale rowerzyści będą mieli więcej powodów do zadowolenia, bo w ciągu dwóch lat sieć ścieżek rowerowych powiększy się o kolejne 60 km, a nakłady na te inwestycje sięgną prawie 100 mln zł!

Z Kartą Krakowską taniej

Kto jednak woli przemieszczać się komunikacją miejską, może od sierpnia podróżować nią taniej. Posiadacze Karty Krakowskiej mają dwudziestoprocentową zniżkę na zakup biletów okresowych. To nie jedyny profit: kartę opłaca się mieć także m.in. ze względu na rabaty w miejskich instytucjach kultury.

O kartę mogą wystąpić osoby, które są zameldowane w mieście na pobyt stały albo w Krakowie płacą swoje podatki. Kartę dostają też dzieci osób, które spełniają powyższe warunki. Według szacunków z programu może skorzystać nawet 300 tys. mieszkańców. – To docenienie tych osób, które mieszkają w Krakowie na co dzień, a płacąc tu podatki, przyczyniają się do jego rozwoju. Liczę, że Karta zachęci tych, którzy nie płacą u nas podatków, aby przenieśli swój PIT do Krakowa. Dzięki temu nawiążemy bliższe relacje z mieszkańcami – mówił jeszcze w czerwcu prezydent Jacek Majchrowski. Podkreślił, że dzięki nowym podatnikom w 2018 r. do budżetu miasta wpłynie dodatkowo 36,7 mln zł.

Karta Krakowska wchodzi ponadto w kolejny etap realizacji, bo władze miasta chcą, aby program zniżek był atrakcyjny i różnicowany. Do akcji włączają się komercyjni partnerzy. – Zainteresowanie kartą u komercyjnych podmiotów jest spore, następne firmy już się do nas zgłaszają – podkreśla prezydent Krakowa Jacek Majchrowski.

Z kolei do bezpłatnego korzystania z komunikacji miejskiej – przez cały rok – upoważnia dzieci i młodzież działająca od września 2014 r. „Krakowska Karta Rodzinna 3+”. Ubiegać się o nią mogą rodziny wielodzietne z terenu Gminy Miejskiej Kraków oraz Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze typu rodzinnego prowadzone przez Gminę lub na jej zlecenie. Karta zapewnia też zniżki w żłobkach, przedszkolach, miejskich instytucjach kultury i na basenach.

Dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, które nie kwalifikują się do Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+, prezydent Krakowa przygotował specjalny, pierwszy taki projekt w Polsce. Krakowska Karta Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem upoważnia do zniżek np. w komunikacji miejskiej, muzeach, teatrach czy zoo.

Bezpłatnie autobusami i tramwajami jeżdżą także – od września 2016 r. – uczniowie krakowskich szkół podstawowych, a od 2017 r. również gimnazjaliści. W dodatku od

września tego roku bezpłatne przejazdy komunikacją publiczną dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów obowiązują także w 12 ościennych gminach wchodzących w skład Metropolii Krakowskiej.

Kraków wspiera słabszych

Minione lata udowodniły, że Miastu nie jest obojętny los chorych, niepełnosprawnych i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. W Krakowie działa już 16 domów pomocy społecznej, a liczba miejsc w nich sukcesywnie wzrasta – dziś wynosi ponad 2 tys.

Sporo uwagi Miasto poświęca opiece nad osobami niesamodzielnymi i aktywizacji seniorów. Zapewniają to m.in. kluby samopomocy. W ubiegłym roku otwarto pięć nowych, gdzie swoje miejsce znalazło 100 seniorów. W Krakowie funkcjonuje też osiem ośrodków wsparcia dla osób starszych, które dysponują ponad 700 miejscami. Na pomoc Miasta mogą też liczyć osoby zmagające się z problemami psychicznymi. Dla nich działa 13 środowiskowych domów samopomocy.

Krótsza kolejka do gminnych lokali

W Krakowie realizowane są też kolejne inwestycje związane z mieszkalnictwem komunalnym. Miasto zapewnia więc, że skróci się kolejka oczekujących na gminne lokum.

W 2016 r. do użytku oddano blok komunalny przy ul. Mały Płaszów. Obecnie największym realizowanym projektem jest osiedle Przyzby – tam do 2020 r. powstanie 10 budynków z 357 mieszkaniami. Obok zostaną wybudowane żłobek, biblioteka i lokale usługowe.

Niedawno ruszyła także budowa osiedla gminnego przy ul. Wańkowicza, która ma się zakończyć do 2021 r. Również za trzy lata oddanych do użytku zostanie 50 lokali mieszkalnych przy ul. Fredry. Po zakończeniu

wszystkich trwających inwestycji liczba mieszkań komunalnych pod Wawelem wzrośnie o kolejnych 600.

500 plus to... za mało

– Pieniądze to nie wszystko – śmieje się pani Aldona, trzymająca za rękę jednego z najmłodszych obywateli miasta. – Oczywiście, że cieszymy się z 500 zł na dziecko, ale przy naszym trybie życia i babcjach mieszkających daleko, w rodzinnych miejscowościach, jeszcze ważniejsza jest opieka dla naszych dwóch „chuliganów” – dodaje. Trudno zaprzeczyć, że w ostatnich latach znacząco poprawiła się opieka nad krakowskimi dziećmi. Władze miasta skupiły się przede wszystkim na miejscach dla dzieci do lat trzech, czyli żłobkach, klubach dziecięcych i opieki dziennej. – Jesteśmy jedyną gminą spośród gmin metropolitalnych, która w takim stopniu dofinansowuje opiekę nad dzieckiem do lat trzech. To bardzo ważne. Ten żłobek jest tego przykładem – mówił prezydent Jacek Majchrowski, otwierając kolejny Niepubliczny Żłobek „Pod Magnolią”, który ruszył w styczniu 2018 r.

Od 2014 r. w Krakowie powstały cztery nowe przedszkola i ponad 30 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Dzięki temu liczba miejsc zwiększyła się o jedną piątą i dziś placówki zapewniają miejsca dla prawie 24 tys. przedszkolaków. W sumie przez ostatnie cztery lata Miasto wydało na inwestycje związane z oświatą ponad 280 mln zł. To wydatki na wspomniane żłobki, przedszkola, szkoły, a także na place zabaw.

Zaplanuj sobie miasto

Kraków nadrabiał też w ostatnich latach braki w planowaniu przestrzennym. Obecnie

Przez ostatnie cztery lata w Krakowie wydano ponad 280 mln zł na inwestycje związane z oświatą

55 proc. powierzchni miasta objęte jest planami zagospodarowania przestrzennego. W polskich warunkach to dużo. Tylko mapy planistyczne Gdańska oraz Wrocławia są zapełnione w większym stopniu.

Co więcej, prace nabrały tempa. Planiści mają na warsztacie kolejnych 20 proc. powierzchni miasta. W tych pracach czynnie biorą udział również krakowianie. Oprócz składania wniosków czy zgłaszania uwag uczestniczą w organizowanych przez władze publicznych dyskusjach o tym, jak zagospodarować w przyszłości miejską przestrzeń. W ciągu ostatnich czterech lat odbyło się niemal 100 takich spotkań.

Również dzięki temu w ostatnich latach w ramach budżetu obywatelskiego powstało więcej terenów zielonych (zob. s. 13), poprawił się stan ulic i chodników, zrewitalizowano place zabaw.

Czysty zysk

Kraków wyróżnia się też stopniem zaawansowania gospodarki odpadami. Mieszkańcy mogą korzystać z systemu segregowania, który pozwala bez opłat oddawać śmieci większej liczby rodzajów niż w innych miastach. Jeden z programów umożliwia bezpłatne pozbywanie się odpadów wielkogabarytowych, drugi – sprzętu elektrycznego i elektronicznego, a kolejny – odpadów zielonych.

Część tych śmieci służy miastu jako źródło energii. Od ponad dwóch lat w Krakowie działa Ekospalarnia, czyli Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów. Gdy prezydent Majchrowski otwierał spalarnię, podkreślał, że „Miasto oddaje do użytku największą i najbardziej strategiczną inwestycję Krakowa w ostatnich latach”.

I faktycznie – zakład w godzinę przerabia 14 ton odpadów, produkując w ten sposób energię. Ilość prądu wytwarzanego ze śmieci odpowiada zapotrzebowaniu całej krakowskiej sieci tramwajowej. Ilość ciepła wystarcza z kolei na pokrycie dziesiątej części potrzeb miasta.

Warto dodać, że coraz staranniej wyczyszczone są miejskie jezdnie i chodniki. Służby zajmujące się sprzątnięciem miasta doczekały się w ostatnich latach prawie 90 nowych polewaczek, zamiatarek i miejskich odkurzaczy.

„Kranowianka” bez bąbelków

Od lat rozbudowywana jest krakowska sieć wodociągowa. Ma już ona 2223 km długości, co odpowiada odległości z Krakowa do Madrytu. Miasto rozszerza sieć, bo Kraków się rozrasta i wciąż powstają nowe osiedla. O skali rozbudowy oraz modernizacji sieci wodociągowo-kanalizacyjnej może

świadczyć fakt, że od 2002 r. wydano na te cele ponad 3 mld zł.

Krakowianie przyzwyczajeni są już do tego, że mogą pić wodę prosto z kranu. – Kiedy nie mamy akurat ochoty na bąbelki, nie kupujemy wody w sklepie, bo ta w kranie nie jest gorsza w smaku, a od lat się słyszy, że czystością też jej nie ustępuje – mówi Anna, mieszkanka Wieczystej. Rzeczywiście, badania krajowe oraz międzynarodowe wskazują, że krakowska kranówka jakością przewyższa nawet niektóre wody butelkowane. W „kranowiance” są nawet służące zdrowiu substancje mineralne takie jak wapń, magnez i potas. Od kilku lat Wodociągi Miasta Krakowa chwalą się wodą i zachęcają, by korzystać z tej jakości. Dzięki kampanii „W Krakowie dobra woda prosto z kranu” można się dowiedzieć, że woda dostarczana krakowianom jest poddawana kontroli jakości codziennie.

Tak jak krakowska woda służy zdrowiu, tak ścieki z miasta nie szkodzą środowisku. Prawie wszystkie trafiają do nowoczesnych oczyszczalni, które spełniają najostrejsze normy polskie i europejskie. Dzięki rozbudowie sieci kanalizacyjnej również mieszkańcy rozproszonej, peryferyjnej zabudowy przedmieść nie muszą korzystać z szamb.

Coraz bezpieczniej

W Krakowie żyje się coraz bezpieczniej – deklaruje 82 proc. mieszkańców. Miasto nie skąpi pieniędzy na ten cel. Ostatnio ponad 8 mln zł przeznaczono na aktualizację programu Bezpieczny Kraków. Ten zakłada m.in. ograniczenie agresji i przemocy w szkołach poprzez zajęcia profilaktyczne w placówkach oświatowych.

Zwiększeniu poczucia bezpieczeństwa ma też służyć stale rozbudowywany system

monitoringu wizyjnego. W ostatnich czterech latach zamontowano 124 kamery, kolejnych 80 pojawi się jeszcze w tym roku.

Miasto dofinansowuje też policję. Na dodatkowe patrole w newralgicznych punktach Krakowa przeznaczono 650 tys. zł. Na wsparcie może liczyć również straż pożarna. W ostatnim czasie środki finansowe z kasy miejskiej szły m.in. na remont kilku strażnic czy zakup lekkich wozów bojowych. W tym roku dzięki dotacjom uda się zakupić m.in. dwa systemy selektywnego alarmowania dla jednostek OSP.

Kraków dba o obiekty sportowe

Krakowski sport zyskał w ostatnich latach wiele nowych lub odnowionych obiektów. Niedawno zakończyła się przebudowa stadionu lekkoatletycznego WKS Wawel. Kończą się prace przy hali sportowej tego klubu. Nowe boisko ze sztuczną nawierzchnią i halę spełniającą wymogi ekstraklasy siatkarskiej zyskał Hutnik.

Remont przeszły też obiekty Korony. Wiosną przy al. Focha otwarto Halę 100-lecia Klubu Sportowego Cracovia wraz z Centrum Sportu Osób Niepełnosprawnych. Ten niezwykły obiekt powstał kosztem 35 mln zł, z czego 13 mln dołożyło Ministerstwo Sportu i Turystyki.

Niekwestionowana kulturalna stolica Polski

Kraków nie stracił statusu kulturalnej stolicy Polski. Roczne wydatki Miasta na tę dziedzinę życia sięgają prawie 265 mln zł. Dzięki temu pod Wawelem powstają w ostatnich latach nowe instytucje, choćby takie Biblioteka Kraków czy Muzeum Podgórze.

W 2016 r. Kraków został uznany za Światowe Miasto Festiwalu i Wydarzeń Kulturalnych. Nieprzypadkowo – każdego roku w grodzie

Od ponad dwóch lat w Krakowie działa Ekospalarnia, która w godzinę przerabia 14 ton odpadów

W czerwcu TAURON Arena Kraków świętowała swoje urodziny. Przez 4 lata zorganizowano tu blisko 500 wydarzeń, które obejrzało ponad 2,4 mln gości!

Kraka odbywają się przyciągające tłumy wydarzenia muzyczne, literackie czy teatralne, np. Sacrum Profanum, Opera Rara, Misteria Paschalia, Festiwal Muzyki Filmowej, Festiwal Miłosza, Festiwal Conrada czy Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Boska Komedia”.

Miejski samorząd wspiera też niezależnych partnerów organizujących takie przedsięwzięcia dla wielbicieli kina i zdjęć jak Międzynarodowy Festiwal Kina Niezależnego OFF CAMERA czy Miesiąc Fotografii w Krakowie. Nie brakuje też darmowych propozycji kulturalnych – o charakterze muzycznym (Sylwester na Rynku, Wianki), teatralnym (Festiwal Teatrów Ulicznych) oraz imprez skierowanych głównie do rodzin z dziećmi (Parada Smoków czy Jarmark Świętojański).

Kraków stał się również ważnym punktem na koncertowej mapie świata. W ostatnich latach w TAURON Arenie Kraków gościli tak wielkie gwiazdy muzyczne jak Metallica, Aerosmith, Deep Purple, Pearl Jam, Robbie Williams, Ennio Morricone, Sting czy Bruno Mars. – W Krakowie naprawdę wiele się dzieje! Dobre koncerty, festiwale literackie i mój ulubiony cykl Nocy – Muzeów, Tańca czy Jazzu to coś pięknego! – zachwyca się pani Marzena, studentka drugiego roku italianistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wtórą jej kolega pan Marcin: – Przede wszystkim ze względu na bujne życie kulturalne nie zamieniłbym Krakowa na żadne inne miasto w Polsce. Dla kogoś, kto kocha kino, teatr, literaturę, to wymarzone miejsce. Nie sposób się tu nudzić, wręcz przeciwnie – często trudno zdecydować, dokąd pójść, albo znaleźć czas na skorzystanie z bogatej oferty.

Jak magnes wydarzenia kulturalne przyciąga otwarte pod koniec 2014 r. Centrum

Kongresowe ICE. – Jestem przekonany, że ICE Kraków zrobi ogromne wrażenie na każdym, kto je odwiedzi, i bardzo szybko stanie się naszą biznesową wizytówką na całym świecie – mówił cztery lata temu Jacek Majchrowski i się nie mylił – w Centrum odbyło się do tej pory prawie 700 wydarzeń. To prawdziwa wizytówka miasta – ICE Kraków dwa razy z rzędu (w latach 2016 i 2017) zdobyło tytuł najlepszego centrum kongresowego Nowej Europy. Sukces to tym większy, że dotychczas żaden obiekt nie zdobył dwóch nagród w kolejnych latach.

„Last but not least”

Na koniec kwestia dla Krakowa bardzo ważna: turystyka. Ta gałąź krakowskiej

gospodarki odpowiada za 8 proc. wartości dóbr i usług wyprodukowanych w naszym mieście. W 2017 r. turyści zostawili w Krakowie 5,5 mld zł.

Dawna stolica Polski rządzi niepodzielnie w zestawieniach najbardziej atrakcyjnych ośrodków turystycznych kraju. Corocznie pojawia się też na listach najbardziej atrakcyjnych destynacji międzynarodowej turystyki. W ubiegłym roku Kraków odwiedziło prawie 13 mln gości, co czwarty przyjechał z zagranicy.

– W Krakowie jestem już po raz trzeci. To idealne miejsce na weekend. Za każdym razem odkrywam coś nowego. Tym razem zabrałem ze sobą 10-letnią córkę. Podczas tego pobytu zwiedzamy magiczny Kazimierz... Na pewno jeszcze wrócę i polecę Kraków znajomym z Berlina – mówi Thomas, który na co dzień mieszka w stolicy Niemiec. Turyści z zagranicy zgodnie chwalą Kraków za niepowtarzalną atmosferę. – Jest tu wiele wspaniałych, monumentalnych zabytków, ale zarazem jest nowoczesnie. I bardzo czysto! To jedno z najbardziej zadbanej miast europejskich, które odwiedziłam – stwierdza turystka z Hiszpanii. Co ciekawe, coraz częściej powodem odwiedzin Krakowa jest nie tylko zwiedzanie, rozrywka i wypoczynek, ale też interesy albo udział w kongresach i konferencjach.

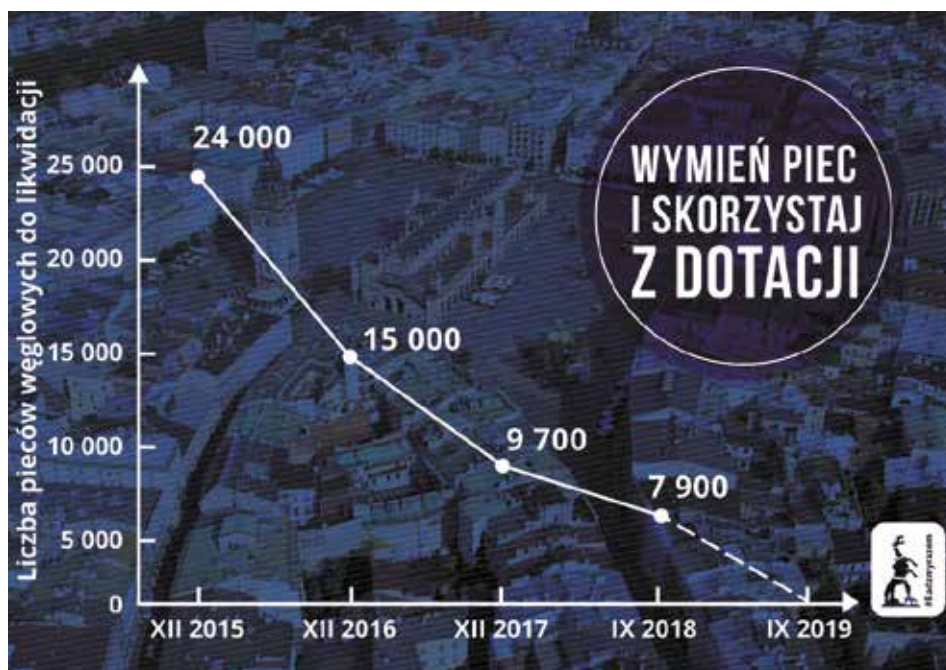
Nie można też nie wspomnieć o jednym z największych wydarzeń, którego Kraków był gospodarzem – Światowych Dni Młodzieży. W 2016 r. na spotkanie z papieżem Franciszkiem do naszego miasta przejechały setki tysięcy młodych ludzi, a Kraków pokazywano w mediach całego świata. Mamy nadzieję, że jeszcze kiedyś do nas wrócą!

Kraków rokrocznie pojawia się w światowych zestawieniach najbardziej atrakcyjnych turystycznie miast. Podczas Światowych Dni Młodzieży w 2016 r. nasze miasto odwiedziły setki tysięcy młodych ludzi z całego świata

Kraków doceniony za dbanie o czyste powietrze

Tylko Gmina Kraków wprowadziła program dopłat dla osób wymieniających paleniska na ogrzewanie proekologiczne, oprócz tego zastosowała działania, które realnie pomagają w osiągnięciu wymaganej jakości powietrza i ograniczają zanieczyszczenia pyłami zawieszonymi. To konkretne wnioski, jakie wynikają z raportu o ochronie powietrza przed zanieczyszczeniami, opublikowanego przez Najwyższą Izbę Kontroli.

Małgorzata Stuch

NIK podkreślił, jak ważną rolę odgrywają samorządy w systemie ochrony powietrza. „Głównie za pośrednictwem gmin odbywa się wdrażanie decyzji przyjętych przez władze krajowe i samorządy wojewódzkie” – czytamy w raporcie. Tylko cztery – z 13 skontrolowanych miast – przeprowadziły inwentaryzację źródeł emisji zanieczyszczeń, a Kraków dokonał spisu palenisk na terenie miasta w ciągu 22 miesięcy. Z raportu NIK wynika także, że skala i tempo działań naprawczych stosowanych w latach 2014–2016 we wszystkich gminach – oprócz Krakowa – były niewystarczające i nie doprowadziły do osiągnięcia zamierzonej poprawy jakości powietrza w czasie, jaki zakładano. W Krakowie – choć wiele jest jeszcze do zrobienia – dużo się już udało, o czym

może świadczyć chociażby malejąca liczba dni z przekroczeniami norm jakości powietrza. W 2015 r. było 140 dni z przekroczeniami, w 2016 r. – 100, a w 2017 r. już tylko 87 dni.

Warto przypomnieć, że program dopłat dla osób wymieniających paleniska na ogrzewanie proekologiczne nadal działa – do końca tego roku krakowianie mogą ubiegać się o dofinansowanie do 60 proc. kosztów wartości wymiany paleniska węglowego.

Jak to zrobić?

To, że maleje liczba dni z przekroczeniami norm jakości powietrza, to skutek działań naprawczych w ramach Programu Ochrony Powietrza. Jednym z najważniejszych jest wymiana lub likwidacja starych źródeł cie-

Pieniądże na powietrze

W ramach Programu Ochrony Powietrza Kraków wydał w latach 2014–2017 1,2 mld zł, z czego 760 mln zł stanowiły środki własne Miasta.

Do końca 2018 r. w Krakowie nie będzie palenisk węglowych w budynkach komunalnych.

pla na paliwo stałe. Gminy na rozmaite sposoby zachęcały mieszkańców, by wymienili ogrzewanie węglowe na ekologiczne, np. gazowe lub elektryczne. Mieszkańcy niektórych gmin mogli ubiegać się o dofinansowanie takiej zamiany. Siedem gmin udzielało dotacji w latach 2014–2016. Pozostałe siedem ograniczyło się do termoizolacji i montażu paneli słonecznych lub wymieniło stare piece jedynie w budynkach komunalnych. – Tylko Kraków wprowadził program dopłat dla osób wymieniających paleniska węglowe na ogrzewanie proekologiczne – czytamy w raporcie NIK. Oplaty motywują krakowian do pozbycia się starych „kopciuchów”. Ale też łatwiej im przyłączyć się do miejskiej sieci ciepłowniczej, bo ta została rozbudowana i zmodernizowana (podłączono do niej ponad 750 obiektów). Rozbudowana została też sieć gazowa (ponad 3300 nowych odbiorców), a Miasto wykonało termomodernizację 1000 budynków użyteczności publicznej. Ważne są także działania dotyczące komunikacji i nacisk, by mieszkańcy podróżowali ekologicznymi środkami transportu. Dlatego powstało ok. 18 km nowych ścieżek rowerowych, a Miasto kupuje ciągle nowe ekologiczne tramwaje i nowoczesne autobusy. Warto przypomnieć, że program dopłat dla osób wymieniających paleniska na ogrzewanie proekologiczne nadal działa – do końca tego roku krakowianie mogą ubiegać się o dofinansowanie do 60 proc. kosztów wartości wymiany paleniska węglowego.

Kontrole też pomagają

Z ustaleń NIK wynika także, że kontrole spalania odpadów w instalacjach grzewczych gospodarstw domowych nie przyniosły oczekiwanych rezultatów, bo było ich po prostu za mało. Najaktywniejsze w tej dziedzinie były największe gminy m.in. Warszawa, Katowice i Wrocław. NIK doceniła także starania Krakowa w tej kwestii. Krakowska straż miejska przeprowadziła 8250 kontroli instalacji grzewczych.

Przybywa terenów zielonych

W Krakowie na jednego mieszkańca przypadają 24 m kw. zieleni. To więcej niż mają paryżanie, mieszkańcy Mediolanu (ok. 11 m kw. zieleni na mieszkańca) czy Barcelony (ok. 17 m kw.). Ale to równocześnie mniej zieleni niż np. w Dublinie (ok. 45 m kw. na mieszkańca). Jednak w Krakowie terenów zielonych małych i dużych systematycznie przybywa. Miasto dba także o już istniejące zieleńce.

Małgorzata Stuch

W ostatnich latach w Krakowie powstało kilka nowych parków. To m.in. nowy park na Zabłociu – Stacja Wisła i park linearny wzdłuż ul. Grota-Roweckiego. Stacja Wisła jest nie tylko parkiem, ale także miejscem umożliwiającym m.in. uprawianie sportu, zabawy czy udział w kameralnych wydarzeniach takich jak koncerty, wystawy plenerowe, kino pod chmurką. Nowy park linearny może się pochwalić strefą dla najmłodszych, trybuną ze sceną czy wybiegiem dla psów.

Piękniejsze parki i zieleńce

Na liście zrewitalizowanych zieleńców znajdują się m.in. park Krakowski – popularne miejsce relaksu i spacerów, okolice Zalewu Nowohuckiego, zalew Bagry, park Lotników Polskich... Można by długo wymieniać. W parku Krakowskim, którego rewitalizacja zakończyła się w maju 2018 r., uporządkowano układ komunikacyjny alejek, powstały nawierzchnie utwardzone pod ławki, stojaki rowerowe i poidelka. Rewitalizacja terenu przy Zalewie Nowohuckim, parku Lotników Polskich i zagospodarowanie północnej części zalewu Bagry to inwestycje podzielone na etapy, które nadal trwają. Na Bagrach powstały już m.in. nowe alejki, pomost na istniejącym brzegu zbiornika wodnego czy plaża z tarasami. W parku Lotników Polskich (tu prace zostaną zakończone w przyszłym roku) planowana jest m.in. modernizacja placu z fontanną, budowa pawilonu ze stawem i remont alejek. Dobiegają końca inwestycje w parkach Żeromskiego i Reduta, podejmowane są również kolejne działania dotyczące zagospodarowania Zakrzówka.

Parki kieszonkowe

W Krakowie powstają także niewielkie, zielone enklawy tzw. parki kieszonkowe. Do

końca tego roku zaplanowano utworzenie 18 takich obiektów, dostępnych dla mieszkańców w odległości maksymalnie kilkunastominutowego spaceru od miejsca zamieszkania. Część tych parków już działa, pozostałe dopiero powstaną. Warto dodać, że pierwsze tereny, wobec których użyto w Polsce nazwy park kieszonkowy, zaplanowano w 2016 r. właśnie w Krakowie – na Zabłociu, przy ul. Dekerta. W parku tym pojawiły się domki dla motyli oraz rośliny, które będą je wabić.

W Krakowie nie brakuje także innych „zielonych” inicjatyw. Np. w ramach projektu Park Krakowian wspólnie z krakowianami zostało posadzonych już ponad 1200 drzew mających upamiętnić narodziny dzieci. Miejsca, przy których rosną takie drzewa – przy uli-

cach Ks. Józefa, Falistej i Ptaszyckiego – docelowo staną się kolejnymi parkami. Bardzo sympatyczną inicjatywą są także łąki kwietne, m.in. ta na Błoniach.

Wydatki na zieleni

Dbanie o zieleni w Krakowie to nie tylko wydatki na pozyskanie nowych terenów zielonych czy zakładanie nowych parków i zieleńców, ale także środki na bieżącą pielęgnację i rewitalizację. Kraków przeznaczają na zieleni niemałe pieniądze. Łącznie od 2015 r. do września tego roku Gmina Miejska Kraków na pozyskanie terenów zielonych wydała ponad 54 mln. Tylko w ubiegłym roku na bieżącą pielęgnację, rewitalizację i zakładanie nowych parków, a także wykupy gruntów Miasto przeznaczyło rekordową kwotę 100 mln zł, a w 2018 r. w budżecie zostały przygotowane na ten cel jeszcze większe pieniądze – 130 mln zł. Prezydent Jacek Majchrowski obiecuje, że w przyszłych budżetach miasta co roku na zieleni będzie przeznaczane po 150 mln, z czego 50 mln zł trafi na utrzymanie zieleni, 50 mln zł na inwestycje związane z zielenią, a 50 mln zł na wykupy terenów pod zieleni. Innym planem prezydenta Majchrowskiego w zakresie zieleni jest utworzenie tzw. Plant Podgórskich – Zielonego Pierścienia Podgórze. Zielony obszar na Podgórzu ma liczyć ok. 140 ha i powstać przez połączenie parków: Jerzmanowskich, Aleksandry, Drwiniki oraz wykupienie terenów na tyłach nowego szpitala uniwersyteckiego.

Wydatki Gminy Miejskiej Kraków na pozyskanie terenów zielonych w latach 2015 – 2018:

2015 r.	- 2. 976. 518, 46 zł+ (1. 402. 779, 00 zł - nabycie w drodze zamiany)
2016 r.	- 36. 899. 153, 50 zł+ (135. 641, 00 zł - nabycie w drodze zamiany)
2017 r.	- 6. 915. 687, 58 zł+ (21. 388. 900, 00 zł - nabycie w drodze zamiany)
2018 r. (do 12.09.2018 r.)	- 7. 498. 993, 30 zł+ (1. 476. 490, 77 zł - nabycie w drodze zamiany)

ŁĄCZNIE od 2015 r. do 12.09.2018 r. Gmina Miejska Kraków na pozyskanie terenów zielonych wydała:

54. 290. 352, 84 zł+ (24. 403. 810, 77 zł

- nabycie w drodze zamiany) pozyskując łącznie

55,7630 ha gruntów

Kalendarium Prezydenta Miasta Krakowa

13 września

- Posiedzenie delegatów Zarządu Okręgowego Związku Inwalidów Wojennych, Sala Obrad RMK
- Wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę zaplecza klubowego KS Wróblowianka, ul. Wróblowicka

14 września

- Przekazanie 86 autobusów Euro 6, Muzeum Lotnictwa Polskiego
- Zarząd Związku Miast Polskich, jubileusz 25-lecia prezydentury prezydenta Gliwic Zygmunta Frankiewicza, Bytom
- Inauguracja Muzeum Historii Fotografii w Strzelnicy oraz jubileusz 90. urodzin Wojciecha Plewińskiego, Strzelnica na Woli Justowskiej

15 września

- Tradycyjne strzelanie o Klejnot Króla Kurkowego i Marszałków, Strzelnica na Pasterniku, ul. Pasternik
- Dożynki Ogrodu Działkowego „Wista”, ul. Klasztorna
- I Mistrzostwa Dzielnicy X Swoszowice w tenisie ziemnym, Kort Tenisowy, ul. Kadłubka

16 września

- Przekazanie łodzi ratunkowej dla OSP Tyniec, poświęcenie sztandaru OSP Tyniec, Opactwo Benedyktynów w Tyńcu, ul. Benedyktynska
- Dożynki Witkowskie połączone z Dniem Seniora oraz Świętem Miodu, Dworek Białostrzelski, ul. Papiernicza
- Piknik Rodzinny z udziałem aktorów Teatru Ludowego, Teatr Ludowy, os. Teatralne

17 września

- Debata prezydentów miast „Anatomia Sukcesu” w ramach konferencji „Jakość życia w polskich miastach”, aula AGH, al. Mickiewicza
- Briefing prasowy z prezydentem Sopotu Jackiem Karnowskim, park Krakowski
- Podsumowanie akcji „Najpiękniejszy Dzień Lata” i „Królewskie wakacje”, Muzeum Narodowe, al. 3 Maja

18 września

- Konferencja prasowa w sprawie projektu „Przewodnicy zmysłów”, Teatr Ludowy, Rynek Główny

19 września

- Uroczysta sesja Rady Miasta Krakowa zwołana z okazji wręczenia brązowych medali Cracoviae Merenti Wojciechowi Plewińskiemu i Antoniemu Borgoszowi, Sala Obrad RMK

20 września

- Wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę Zespołu Szkolno-Przedszkolnego przy ul. Meiera, os. Gotyk
- Konferencja prasowa w związku z otwarciem parku linearnego RE-kreacja, ul. Grota-Roweckiego

21 września

- Podpisanie aktu erekcyjnego i wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 40, ul. Pszczelna

- V Ogólnopolskie Senioralia, przekazanie kluczy do bram Miasta seniorom, kino Kijów.Centrum, al. Krasińskiego

22 września

- Dzień otwarty Nowohuckiego Centrum Kultury, al. Jana Pawła II
- Turniej o Puchar Prezydenta Miasta Krakowa w Piłkę Nożną, ul. Praska
- 35-lecie Rodzinnych Ogródków Działkowych na ul. księcia Józefa

23 września

- Dożynki w dzielnicy XVI Czyżyny, ul. na Załęczu

24 września

- Oficjalne otwarcie IV Mistrzostw Krakowa Seniorów 60+, TAURON Arena Kraków
- Otwarcie III Międzynarodowego Forum Ochrony Środowiska przed Zanieczyszczeniem Polami Elektromagnetycznymi „Bezpieczne limity”, Sala Obrad RMK
- Gala z okazji 65-lecia MPEC, Galeria Sztuki Polskiej XIX wieku

25 września

- Konferencja „Profilaktyka Uzależnień wśród Dzieci i Młodzieży poprzez Sport i Edukację”, hala 100-lecia KS Cracovia
- Jubileusz 60-lecia powstania Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 4, Teatr Ludowy
- Podpisanie listu intencyjnego pomiędzy Okręgową Izbą Radców Prawnych a Gminą Miejską Kraków dotyczącego działań szkoleniowo-informacyjnych związanych z mediacją

Wielka parada autobusów

Wszystkich mieszkańców Krakowa zapraszamy do udziału w paradzie zabytkowych i nowoczesnych pojazdów MPK SA.

Marek Gancarczyk

W najbliższą niedzielę, 7 października, na krakowskie ulice wyjedzie prawie 40 pojazdów, w tym najstarszy jeżdzący autobus z 1929 r., czyli durant rugby express L. Oprócz tego pojazdu w paradzie pojedzie m.in. „ogórek”, san H01 oraz ikarus. Nie zabraknie najnowszych autobusów, które zaczęły wozić pasażerów dopiero w tym roku, a więc m.in. nowoczesnych mercedesów.

Impreza rozpocznie się w zajezdni tramwajowej Podgórze przy ul. Brożka 3. Od 10.30 chętni będą mogli oglądać wszystkie pojazdy biorące udział w paradzie. Punktualnie o godz. 12.00 autobusy wyruszą i pojadą w stronę centrum miasta przez ulice Wadowicką, Kopnickiej, rondo Grunwaldzkie, al. Krasińskiego i ul. Piłsudskiego. Następnie autobusy pojadą ulicami Straszewskiego, Dunajewskiego, Basztową i Lubicz do ronda Mogińskiego (dolny poziom), a stąd ulicami Mogiłską i Lema do TAURON Areny Kraków. Tam właśnie zostało zaplanowane zakończenie parady. Do pojazdów biorących udział w pokazie będzie można wsiadać w zajezdni tramwajowej Podgórze przy ul. Brożka 3, na przystanku przy ul. Piłsudskiego, na ul. Basztowej oraz na rondzie Mogiłskim. W TAURON Arenie Kraków będzie sporo atrakcji dla wszystkich uczestników parady, jest to więc dobra propozycja na niedzielne popołudnie.

Ruszyła przebudowa Królewskiej, Podchorążych i Bronowickiej

Inwestycja na Krowdrzy ruszyła dwa tygodnie temu. Przez najbliższy rok prowadzone będą prace związane z przebudową ciągu drogowo-torowego ulic Królewskiej, Podchorążych i Bronowickiej wraz z pętlą w Bronowicach. Dodatkowo zmodernizowana zostanie tarcza skrzyżowania al. Mickiewicza, al. Słowackiego, ul. Karmelickiej i ul. Królewskiej.

Remont ulic Królewskiej, Podchorążych i Bronowickiej, choć uciążliwy, jest konieczny

Renata Postawa-Giza

Miało dokłada wszelkich starań, aby uciążliwości związane z inwestycją były jak najmniej odczuwalne dla mieszkańców.

Komunikacja zastępcza

Wzdłuż ul. Królewskiej kursują dwie linie zastępcze: 704 na trasie od Teatru Bagatela do Bronowic Małych i 713 od Teatru Bagatela do Bronowic Starych (Piastowskiej). Linia 704 kursuje co trzy minuty, a linia 713 w godzinach szczytu co sześć minut, czyli autobusy podjeżdżają na przystanek nawet co dwie minuty. Dodatkowo między osiedlem Widok (Bronowice Małe) a pętlą przy ul. Rydła (Bronowice) kursuje linia tramwajowa nr 74.

Innym ułatwieniem dla pasażerów w tym trudnym czasie jest zwolnienie z opłat za przejazdy na liniach 704, 713 oraz 74. Ulgi te zostały zaakceptowane przez Radę Miasta Krakowa na wniosek prezydenta Jacka Majchrowskiego.

Parkingi dla mieszkańców

Dla mieszkańców, którzy parkują samochody na ulicach objętych inwestycją, a nie zamierzają z nich korzystać przez dłuższy czas, udostępnionych zostało ok. 1000 miejsc postojowych na parkingach przy stacji Wisły, wzdłuż al. 3 Maja oraz dla osób dojeżdżających do Krakowa od strony Olkusza i Zabierzowa na tymczasowym parkingu P&R na terenie dawnego Motelu Krak. Aby ułatwić kierowcom dojazd do miejsc posto-

jowych w rejonie al. 3 Maja, częściowo jest ona dwukierunkowa.

Dlaczego teraz?

Przetarg na przebudowę ciągu ulic Królewskiej, Podchorążych, Bronowickiej został ogłoszony przez Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu w połowie stycznia br. Wyłonienie wykonawcy inwestycji wydłużyło się z uwagi na bardzo dużą liczbę pytań zadawanych przez zainteresowane firmy, odwołania wykonawców oraz okres potrzebny na obowiązkową kontrolę w Urzędzie Zamówień Publicznych. Zadanie współfinansowane jest ze środków unijnych, co również miało wpływ na wydłużenie procesu wyboru wykonawcy. Ostatecznie umowę z wykonawcą można było podpisać dopiero we wrześniu i przygotować się do rozpoczęcia budowy.

Remont jest konieczny

Przełożenie terminu rozpoczęcia prac mogłoby skutkować licznymi awariami torowiska w trakcie zimy czy kilkugodzinnymi przestojami w kursowaniu tramwajów. Ostatni raz gruntowna przebudowa torowiska do Bronowic miała miejsce ponad 20 lat temu. Modernizacja jest tym bardziej niezbędna, że według danych ZIKiT każdego dnia, w godzinie porannego szczytu w tramwajach przez p.l. Inwalidów przejeżdża prawie 3,5 tys. osób. Po jej zakończeniu pasażerowie będą podróżować w komfortowych warunkach, a tramwaje z odpowiednią prędkością.

Na modernizację torowiska do Bronowic Miasto przeznaczyło prawie 77 mln zł. Inwestycja jest realizowana w ramach projektu „Modernizacja torowisk tramwajowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą”, współfinansowanego ze środków UE w ramach działania 6.1 – Rozwój publicznego transportu zbiorowego w miastach, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020. W ramach inwestycji powstanie nowy układ drogowo-torowy na odcinku od skrzyżowania al. Trzech Wieszców z ul. Królewską. Zostaną wykonane odwodnienie, oświetlenie, sieć wodociągowa i kanalizacyjna. Zamontowane będą tablice informacji pasażerskiej DIP, wiaty oraz automaty do zakupu biletów. Jezdnia zyska nową nawierzchnię, piesi będą mogli korzystać z nowych chodników, a rowerzyści – z drogi dla rowerów.

Modernizacja krakowskich torowisk, jak również budowa nowych linii mają na celu zmniejszenie korków, poprawę płynności ruchu samochodowego i ograniczenie jego negatywnego wpływu na środowisko naturalne poprzez redukcję hałasu oraz emisji substancji zanieczyszczających powietrze.

fot. Bogusław Świerżowski

Dni Kijowa w Krakowie

Prawdziwa gratka dla miłośników kina, poezji, sztuk wizualnych oraz... tropieli ciekawostek historycznych! Z okazji 25-lecia współpracy partnerskiej Krakowa i Kijowa, po kilkunastu latach przerwy, stolica Ukrainy powraca do serca Małopolski z projektem wielkoformatowej miejskiej prezentacji. Dni Kijowa w Krakowie odbędą się od 5 do 7 października 2018 r.

foto: archiwum Urzędu Miasta Kijowa

Dni Kijowa w Krakowie odbędą się w dniach 5–7 października

Julia Żylina-Chudzik

Zarówno o Kijowie, jak i o Krakowie można przede wszystkim powiedzieć to, że stając się nowoczesnymi metropoliami, zachowały one rolę ostoji narodowego dziedzictwa swoich krajów – Ukrainy i Polski. Pierwsze porozumienie o współpracy między Krakowem i Kijowem podpisano jeszcze w 1976 r. Kolejne – w warunkach nowej rzeczywistości społeczno-politycznej – w roku 1993. Podkreślając liczne podobieństwa pomiędzy Krakowem i Kijowem, nowa umowa sankcjonowała bliźniaczy charakter miast, ich kontakty zaś zostały ukierunkowane na wymianę kulturalną. Obecnie Kijów jest otwarty na dobre praktyki i innowacyjne projekty w różnych dziedzinach. To właśnie dlatego przedstawiciele ukraińskiej stoli-

cy regularnie przybywają do naszego miasta z wizytami studyjnymi i są stałymi gośćmi organizowanego w Krakowie Europejskiego Kongresu Samorządów. Z okazji 25-lecia partnerstwa miast Kijów przyjął skierowane przez prezydenta Jacka Majchrowskiego zaproszenie do organizacji Dni Kijowa w Krakowie. Poza bogatym programem kulturalnym w ramach Dni zaplanowano również prezentacje turystycznego i biznesowego potencjału stolicy Ukrainy.

Jak podkreśla odpowiedzialna za realizację projektów międzynarodowych z ramienia Administracji Kijowa Maria Adomajtis: „Dni Kijowa mają być nie tylko okazją do zacieśnienia współpracy naszych miast w różnych dziedzinach – mają także przypominać o duchowym powinowactwie naszych narodów i ich historycznych związkach”. To właśnie

dlatego patronką wydarzenia będzie postać księżny kijowskiej Anny Jarosławówny – córki władającego w Kijowie w XI w. Jarosława Mądrego, wydanej za żonę króla Francji Henryka I. Podczas swojej podróży z Rusi Kijowskiej do Francji księżna miała się zatrzymać w Krakowie, aby odwiedzić swoją ciotkę księżną Marię Dobroniegę, żonę rezydującego na Wawelu króla polskiego Kazimierza I Odnowiciela. Planowana na kilka tygodni wizyta przeciągnęła się do kilku miesięcy – Anna rozumiała wszak, że w Krakowie na zawsze żegna się ze swoją rodziną i stowiańską ojczyzną... W wawelskim skarbcu zachowała się zagadkowa złota zawieszka – pochodząca z Kijowa i datowana na XI w. Takie same możemy podziwiać w Historycznym Muzeum Kijowa. – Być może – jak sugeruje Serhij Anżyjak, zastępca dyrektora Wydziału Kultury Kijowa – był to drobny upominek przywieziony przez Annę ciotce, a następnie zgubiony przez niefrasobliwą Dobroniegę na wawelskim dziedzińcu? Nawet jeśli to legenda, to z pewnością niepozbawiona uroku. Właśnie dlatego wizerunek złotej zawieszki zdobi logotyp Dni Kijowa w Krakowie. Wszak łączą nas ludzie, a podobne drobiazgi – historyczne artefakty – to tylko atrybuty miejsca i czasów.

Podczas Dni Kijowa w Krakowie każdy z nas może poczuć się częścią tej historii. Zapraszamy do udziału w bogatym programie Dni, w którym każdy znajdzie coś dla siebie! Od 5 do 7 października w Kinie Pod Baranami odbędzie się Przegląd Kina Ukraińskiego, który rozpocznie ukraiński klasyk kina poetyckiego – „Biały ptak z czarnym znamięm”. Zobaczymy też wybór filmów najnowszych – od kina sensacyjnego, poprzez fantasy, dramat i komedię: „Wieża strażnicza”, „Cyborgi”, „Pryputni”, „Cudza modlitwa”. Pokazy (o godz. 18.00 i 20.00) uzupełnią krótkometrażówki o Kijowie (seria „Wszystko zaczęło się w Kijowie”) i spotkania z twórcami filmów. Darmowe wejściówki na seanse dostępne będą w kasie kina. 6 października o godz. 13.00 w Klubie pod Jaszczurami ukraiński pisarz i tłumacz Ołeksandr Irwaneć poprowadzi „Pierwszą Poetycką Kawę”, a w Krakowskim Forum Kultury otwarta zostanie wystawa grafiki klubu ilustratorów „Pictoric”. Wieczorem zaś na Małym Rynku odbędzie się europejska premiera spektaklu poetyckiego „Edigna. Córka Anny Jarosławówny i Henryka I. Początek służenia sławnego” w reżyserii Fedira Baładina.

Zapraszamy na Dni Kijowa, których szczegółowy program dostępny jest na stronie www.krakow.pl w zakładce: Kraków Otwarty na Świat.

Wraca szkoła – wracają rowery

Jak pokazują ostatnie badania przeprowadzone w szkołach objętych projektem STARS, w czerwcu br. ponad 15 proc. uczniów przyjeżdżało do szkoły na rowerze. Zaczął się nowy rok szkolny i szkolne parkingi znów wypełniły się rowerami i hulajnogami. Liczymy na kolejny udany rowerowy rok!

Dariusz Niewitała

Szesty rok realizacji w Krakowie projektu „STARS. Rowerem do szkoły” został za-inaugurowany 21 września. Do grona szkół akredytowanych na najwyższym złotym poziomie przyjęliśmy szkoły podstawowe: nr 47 (ul. Myśliwska), nr 61 (ul. Popławskiego) i nr 62 (ul. Ćwikłowa). Podczas corocznej konferencji odbyła się też uroczystość wręczenia dyplomów szkołom, które zwyciężyły w kampanii Rowerowy Maj 2018. Główna nagroda, samoobsługowa stacja naprawy rowerów, przypadła SP nr 47, która zwyciężyła w kampanii.

Aco nas czeka w roku szkolnym 2018/2019? Rok zapowiada się rekordowo pod względem liczby szkół. W projekcie uczestniczy już 36 placówek! Od września witamy w gronie szkół STARS szkoły podstawowe: nr 21 (ul. Batalionu Skąta „AK”), nr 34 (ul. Urzędnicza), nr 39 (ul. Jachowicza), nr 50 (ul. Katowicka), nr 53 (ul. Skośna), nr 66 (ul. Skotnicka),

nr 156 (ul. Centralna) oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 (ul. Zamoyskiego). W planach jak zwykle są wspólne przejazdy rowerowe, m.in. powitanie na rowerach wiosny (marzec) czy przejażdżka ulicami Krakowa w corocznym masowym przejeździe (kwiecień). Fantastycznie zapowiada się też kolejna edycja Rowerowego Maja. W tym roku niemal 8 tys. uczestników z 34 szkół (i jednego przedszkola) „wykręciło” ponad 178 tys. przejazdów do i ze szkoły! Liczymy na kolejne rekordy.

Na koniec warto przypomnieć, że główną ideą STARS jest promowanie dojazdów do szkoły rowerem wśród uczniów, ich rodziców i nauczycieli. Bieżącą pomocą szkołom zapewniają rowerzyści ze Stowarzyszenia „Kraków Miastem Rowerów” oraz Fundacji Otwarty Plan. Poszukujemy organizacji, które na podstawie umowy chciałyby współpracować ze szkołami od roku szkolnego 2019/2020 – prosimy o kontakt: dariusz.niewitala@um.krakow.pl.

FRIENDS – Music of Jarek Śmietana

W latach 70. i 80. Dworek Białostrzeczki był jednym z niewielu miejsc w Krakowie, gdzie można było posłuchać prawdziwego jazzu.

Dominika Nowak

W zabytkowych piwnicach działał Jazz Klub Dworek prowadzony przez Antoniego Krupę, Andrzeja Radnieckiego i Wojciecha Chmurowicza. Przez piwnice Dworku przewinęły się największe postaci muzyki jazzowej. Jedną z nich był Jarosław Śmietana, który wielokrotnie gościł w Dworku, grając ze swoimi zespołami i zaproszonymi gośćmi. W Studiu Nagrań, mieszczącym się w Dworku Białostrzeczki, zarejestrował album „Songs & Other Ballads”. To właśnie ta płyta przyniosła artyście nagrodę Fryderyka, uznawaną w środowisku muzycznym za polski odpowiednik Grammy. W tym roku mija pięć lat

od przedwczesnej śmierci Jarosława Śmietany. Z tej okazji zapraszamy na wyjątkowy koncert jego przyjaciół – znakomitych muzyków jazzowych (Piotr Baron, Adam Czerwiński, Antoni Dębski, Wojciech Karolak, Marcin Wądołowski), w wyjątkowym dla Śmietany miejscu – Dworku Białostrzeczki.

12 października (piątek)
godz. 20.00
Centrum Kultury „Dworek
Białostrzeczki”
ul. Papiernicza 2
Bilety: 35 zł do nabycia w kasie
Dworku oraz na ekobilet.pl

14.10.2018

ZAPISZ SIĘ!

www.PZUCracoviaPolmaraton.pl

CYFRY KODY SZYFRY

100 LAT NIEPODLEGŁEJ

29.09–12.10.2018
PAŁAC CZECZOTKA

ŚW. ANNY 2/WIŚLNA 1, KRAKÓW

JEWSKODKRYCIAISTEINHA
LSKABANACHMATEMATY
FORMATYKACYBERSECAT
KOŁALWOWSKATOŻSAMO
YWIADWOLNOŚCZYGALS
AKÓWŁAWECZKADYSKUS
ETCHLEYPARKPAMIĘĆFAK
FORMATORNAUKANIKOD'
ULECIEPATRIOTYZMRÓŻYC
AZUROKUPACJABOLSZEVI
ELKABRYTANIATECHNOLOG
EDIANARÓDBOMBATURII
CHNIKAKOMUNIZMPROC
ETODARZĄDLOJALNOŚĆD
BERNIEPODLEGŁOŚĆGENIU
ZYSZŁOŚĆTAJEMNICENIG
CZNOŚĆEMIGRACJAROZW
JEWSKODKRYCIAISTEINHA
LSKABANACHMATEMATY
FORMATYKACYBERSECAT
KOŁALWOWSKATOŻSAMO
YWIADWOLNOŚCZYGALS
AKÓWŁAWECZKADYSKUS
ETCHLEYPARKPAMIĘĆFAK
FORMATORNAUKANIKOD'
ULECIEPATRIOTYZMRÓŻYC
AZUROKUPACJABOLSZEVI
ELKABRYTANIATECHNOLOG
EDIANARÓDBOMBATURII
CHNIKAKOMUNIZMPROC
ETODARZĄDLOJALNOŚĆD
BERNIEPODLEGŁOŚĆGENIU
ZYSZŁOŚĆTAJEMNICENIG
CZNOŚĆEMIGRACJAROZW

Wsparcie dla tych, którzy pomagają

„Krakowskie Centrum Informacji i Wsparcia dla Opiekunów Osób Niesamodzielnych” to nowa propozycja pomocy dla tej grupy krakowian. Jest to pierwsze takie miejsce w Krakowie, w którym opiekun osoby niesamodzielnej znajdzie realną i bezpłatną pomoc.

Dominika Nowak

Najważniejszym wsparciem, na jakie można liczyć, jest bezpłatna krótkoterminowa, interwencyjna opieka zastępcza w miejscu zamieszkania. Zespół opieki odciążeniowej (lekarz, pielęgniarka, fizjoterapeuta, psycholog, profesjonalny opiekun) przejmie na maksymalnie 14 dni opiekę nad osobą niesamodzielną (na kilka godzin dziennie lub całodobowo). Wreszcie opiekun osoby niesamodzielnej będzie mógł pójść do szpitala, odpocząć, a nawet wyjechać na parę dni, nie obawiając się w tym czasie o bezpieczeństwo swojego podopiecznego.

Zgłaszając się do Centrum, można otrzymać informację o przysługujących prawach i możliwych formach wsparcia oraz poradę psychologiczną. Przewidziano również bezpłatne szkolenia w miejscu zamieszkania, dotyczące opieki nad osobą niesamodzielną.

Zapraszamy na Forum dla opiekunów osób niesamodzielnych oraz do uczestnictwa w grupach wsparcia. Więcej informacji można uzyskać w placówce – ul. Daszyńskiego 22, Kraków; tel. 512 361 898, 510 742 669, 512 361 939; e-mail: kontakt@wsparciekrakow.pl, www.wsparciekrakow.pl.

Oferta skierowana jest do mieszkańców Krakowa i jest bezpłatna. Trzyletni projekt jest realizowany przez Fundację Hipoterapia na rzecz Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych w partnerstwie z „MATIO” Fundacją Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę oraz Gminą Miejską Kraków.

Krakowskie Centrum Informacji i Wsparcia dla Opiekunów Osób Niesamodzielnych współfinansowane jest w ramach Poddziałania 9.2.2, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

Letnia Akademia Seniorów

Przez całe wakacje Krakowskie Centrum Seniora realizowało już piątą edycję ciekawego projektu edukacyjnego dla starszych mieszkańców naszego miasta LAS 2018.

Anna Okońska-Walkowicz*

LAS to Letnia Akademia Seniorów skupiająca ok. 100 osób gotowych do wysłuchania ciekawych prelekcji z różnych dziedzin wiedzy w czasie cotygodniowych spotkań w miejskich przestrzeniach. Ta bardzo cenna inicjatywa, której pomysłodawczynią jest wolontariuszka pani Janina Woźniak, uzupełnia brak Uniwersytetów Trzeciego Wieku w okresie wakacyjnym, angażując seniorów żądnych wiedzy i zainteresowanych dodatkowymi zajęciami. Letnia Akademia Seniora to przykład wspaniałej wolontarnej działalności osób skupionych w Krakowskim Centrum Seniora. Centrum usytuowane w Miejskim Ośrodku Wspierania Inicjatyw Społecznych zrzesza wolontariuszy seniorów,

którzy od 2014 r. prowadzą działalność na rzecz innych starszych mieszkańców naszego miasta. Jest to urzeczywistnienie ważnej idei krakowskiej polityki senioralnej „Kraków dla seniora z seniorami”. Dziełem KCS jest nie tylko Letnia Akademia Seniora, ale i koordynacja działań Centrów Aktywności Seniorów, systematyczne całoroczne kursy, podczas których seniorzy nabywają kompetencji cyfrowych czy artystycznych. Organizatorką tegorocznej edycji LAS, a zarazem przewodniczącą Krakowskiego Centrum Seniora, jest Agnieszka Kostek. Wszystkie osoby chętne do udziału w Letniej Akademii Seniora zapraszamy w przyszłym roku!

*pełnomocnik prezydenta Krakowa ds. polityki senioralnej

Okiem Przewodniczącego: Co myślą mieszkańcy?

Co o Krakowie, swoim życiu, funkcjonowaniu miasta i miejskich służb myślą mieszkańcy? Jak jest ich zdanie o włodarzach miasta? Jak te oceny zmieniały się przez ostatnie lata?

fot. Wiesław Majka / UMK

Wielu z nas ma gotowe odpowiedzi na te pytania, ocenia te wszystkie sprawy ze swojego punktu widzenia, przez pryzmat problemów, z którymi sami się borykamy, a także sukcesów i porażek, z którymi mamy do czynienia. Można jednak tę ocenę uczynić bardziej obiektywną, pokazać, co myślą mieszkańcy, nie tylko ci, którzy są gotowi wyrażać głośno swoją opinię, ale także ci nieangażujący się publicznie, niemający dużych związków z miastem. Oni, cytując słynną Dezyderata z Piwnicy pod Baranami, „...też mają swoją opowieść...”

Wskazane priorytety dla władz

Dzięki corocznym badaniom opinii mieszkańców, zwanym Barometrem Krakowskim, otrzymujemy zapisaną w statystykach odpowiedź, co o działaniach Miasta sądzą krakowianie. Tegoroczne badanie odbyło się w miesiącach maj–lipiec, w jego celu przeprowadzono 1141 wywiadów. Wcześniej badaliśmy opinię mieszkańców w roku 2015 i 2016. Stosowaliśmy tę samą metodę, a badania były nadzorowane przez najlepszych specjalistów z krakowskich uniwersytetów. Od lat w Barometrze brane są pod uwagę te same bloki tematyczne: jakość życia mieszkańców, związek z Krakowem, ocena funkcjonowania miasta, zaufanie do instytucji, ocena działań władz miasta, partycypacja społeczna, polityka informacyjna, korzystanie z usług publicznych.

Z wywiadów ponownie wynika, że według mieszkańców priorytetami dla władz miasta powinny być: powietrze, koszty życia, tereny zielone. Jednocześnie coraz więcej dla władz powinny znaczyć transport, możliwość poruszania się po Krakowie i parkowania oraz hałas. Dla mieszkańców coraz większe znaczenie mają więc kwestie komunikacyjne i sprawy mieszkaniowe, maleje natomiast znaczenie problemów rynku pracy. Mieszkańcy zdecydowanie za najważniejszą uważają walkę ze smogiem i jednocześnie dostrzegają zmiany na korzyść w tej materii. Krakowianie przyznają też, że ważne są dla nich kwestie bezpieczeństwa, ale zauważają, że wiele już w tej sprawie w mieście zrobiono.

Co mieszkańcy myślą o turystach?

Niewątpliwie zaskakujące jest znaczące zmniejszenie się kapitału społecznego, rozumianego jako zaufanie do sąsiadów, ludzi spotykanych w Krakowie. Te wskaźniki niepokojąco spadają, jest to jednak trend powszechny obecnie w Polsce.

Ciekawie wygląda sprawa postawy mieszkańców wobec turystów. Na pytanie, czy Kraków powinien przyciągać turystów, 64 proc. mieszkańców z całego miasta odpowiedziało pozytywnie, a tylko 14 proc. negatywnie. Mieszkańcy zapytani, jaki wpływ na Kraków mają turyści, w 70 proc. ocenili ten wpływ jako pozytywny. Jedynie 9 proc. krakowian uważa, że turyści mają na funkcjonowanie miasta wpływ negatywny, przy czym widać, że opinie te dotyczą głównie centrum miasta.

W badaniach pytaliśmy też o sprawy podatkowe. Wciąż ok. 13 proc. respondentów to osoby nieplacące podatków w Krakowie. 70 proc. mieszkańców widzi w Karcie Krakowskiej szansę na zwiększenie się

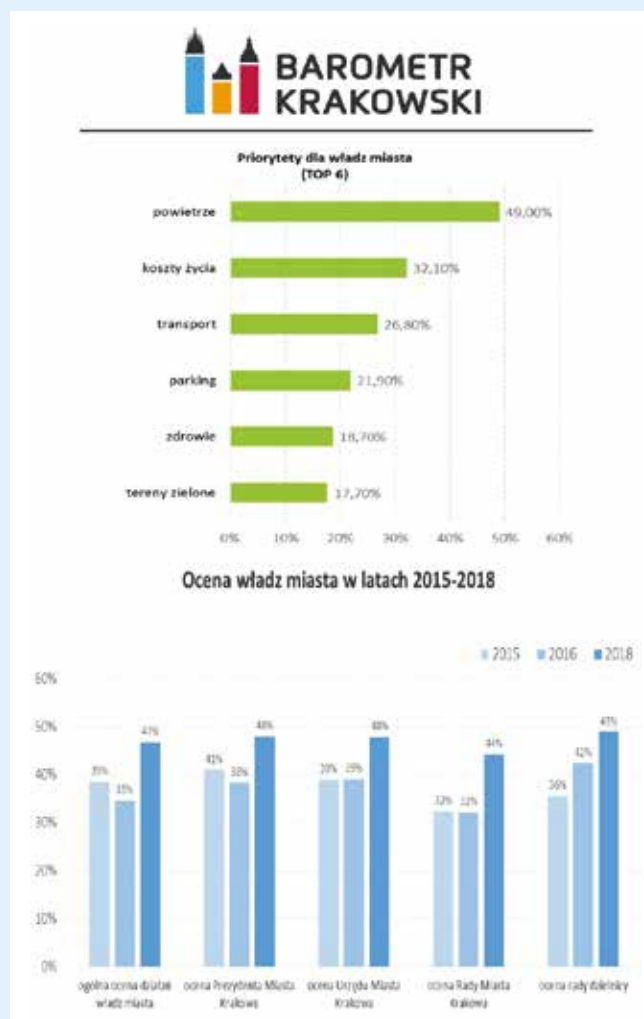
wpływów podatkowych. Kiedy zapytaliśmy, co może wpłynąć na decyzję o przeniesieniu podatku do naszego miasta, jako główne argumenty wskazywano tańsze bilety okresowe komunikacji miejskiej, obniżkę cen u podmiotów komercyjnych związanych z Kartą Krakowską. Stosunkowo mniejszym zainteresowaniem cieszyła się obniżka opłat za parkowanie. W badaniach też po raz pierwszy ujęto osoby, które w ostatnich latach zmieniły rezydencję podatkową. Okazało się, że to aż 5 proc. populacji miasta. Widać, że prowadzona od lat akcja „Płać podatki w Krakowie” przynosi wymierne rezultaty. Z badań wynika więc, że w Krakowie możemy liczyć docelowo na w sumie 680–730 tys. podatników, co przy obecnych ok. 610 tys. oznacza, że walczymy jeszcze o podatki 70–120 tys. osób. Sporo, ale i mniej niż przed laty, bowiem wspomniana akcja przyniosła bardzo dobre rezultaty i zachęciła już wielu ludzi do przeniesienia swojego podatku do Krakowa.

Co mieszkańcy myślą o władzy?

Z badań dotyczących wizerunku władzy wynika, że mieszkańcy przede wszystkim mają kontakt z radnym dzielnicowym. Rośnie znaczenie tych

osób, co bardzo dobrze świadczy o dzielnicach.

Bardzo ciekawe są wyniki oceny władz samorządowych. Pewnie dla wielu będzie to zaskakujące, ale w ciągu ostatnich czterech lat znacząco wzrósł odsetek krakowian dobrze oceniających władze sa-

morządowe – Prezydenta, Urząd Miasta, Radę Miasta Krakowa i rady dzielnic. Średnio o 7–13 proc. krakowian przyznało tym instytucjom lepsze oceny niż przed trzema laty. To znacząca zmiana.

Podsumowując tę analizę, można wyciągnąć kilka najważniejszych wniosków:

- Po pierwsze: Barometr Krakowski powinien być kontynuowany, bo właśnie dane zbierane na przestrzeni wielu lat są najbardziej interesujące, pokazują trend zmian.
- Po drugie: mieszkańcy wciąż za priorytety w działaniach uznają: stan jakości powietrza, transport, tereny zielone. Widzą też już jednak w tych kwestiach zmiany na korzyść.
- Po trzecie: mieszkańcy dostrzegają nowe problemy – parkowanie w Krakowie, sprawy mieszkaniowe czy hałas.

– Po czwarte: wciąż mamy ogromny potencjał „podatkowy”, widać też coraz większe zainteresowanie Kartą Krakowską.

Samorząd krakowski powinien wstąpić się w głosy mieszkańców, do czego potrzebne są dobre narzędzia. Jak mówi wspomniana Dezyderata: „Wysłuchaj innych, nawet nieświadomych, oni też mają swoją opowieść”. Będziemy wysłuchiwać, analizować i wyciągać wnioski. Razem przecież tworzymy opowieść o Krakowie.

Na koniec chcę podziękować osobom, które współtworzyły Barometr Krakowski: Michałowi Chrzanowskiemu z UJ, prof. Jarostawowi Górniakowi z UJ, prof. Stanisławowi Mazurowi z UEK, prof. Andrzejowi Piaseckiemu z UP, prof. Andrzejowi Bukowskiemu z UJ.

Bogusław Kośmider, Przewodniczący Rady Miasta Krakowa

Medale dla fotografa i nauczyciela

19 września w Sali Obrad Rady Miasta Krakowa przy pl. Wszystkich Świętych odbyła się wyjątkowa uroczystość. Brązowe medale Cracoviae Merenti odebrali Wojciech Plewiński oraz Antoni Borgosz.

Łukasz Nowakowski

Medalem Cracoviae Merenti obdarza się wybitne postacie, organizacje i instytucje, które w sposób szczególny, poprzez swoje osiągnięcia i zasługi, przysłużyły się naszemu miastu. Z wielką radością i dumą ogłaszam, że do grona uhonorowanych brązowym medalem Cracoviae Merenti dołączyli Wojciech Plewiński, jeden z czołowych polskich fotografów powojennych oraz Antoni Borgosz, nauczyciel, wieloletni dyrektor Zespołu Szkół Łączności – mówił podczas sesji Bogusław Kośmider, Przewodniczący Rady Miasta Krakowa.

Antoni Borgosz – nauczyciel, matematyk, przez ponad 25 lat dyrektor krakowskiego Zespołu Szkół Łączności im. Obrońców Poczty Polskiej w Gdańsku. 50 lat poświęcił krakowskiej edukacji jako znakomity, ceniony przez uczniów i nauczycieli matematyk. To on sprawił, że od lat kierowana przez niego placówka zajmuje czołowe miej-

sca w ogólnopolskich rankingach wyników maturalnych i egzaminów zawodowych. Za pionierskie można uznać jego starania, aby program szkół wchodzących w skład Zespołu dostosowany był do potrzeb rynku pracy, co obecnie staje się wymogiem systemu kształcenia zawodowego. Wykorzystując optymalnie możliwość pozyskiwania środków unijnych, Antoni Borgosz sprawił, że uczniowie zarządzanej przez niego szkoły mają dziś możliwość zdobywania wiedzy i doświadczenia w oparciu o bardzo nowoczesną bazę dydaktyczną przy ścisłej współpracy z pracodawcami. Dzięki staraniom Antoniego Borgosza od wielu lat Zespół Szkół Łączności współpracuje z krakowskimi uczelniami wyższymi: Akademią Górniczo-Hutniczą, Politechniką Krakowską i Uniwersytetem Pedagogicznym.

Wojciech Plewiński – fotograf, urodzony w Warszawie w 1928 r., od 1948 r. nierozdzielnie związany z Krakowem. Z wykształcenia architekt z dyplomem Politechniki Krakowskiej. Należy do najważniejszych przedstawicieli pokolenia polskich fotografów powojennych, jest również jednym z najbardziej wszechstronnych fotografów. Autor zarówno zdjęć portretowych, reklamowych, reportaży, jak i niekwestionowany mistrz fotografii teatralnej. Jego nazwisko było często kojarzone przede wszystkim z publikowanymi na okładkach tygodnika „Przekrój” portretami młodych kobiet. Nieco mniej znana jest fotografia reportażowa Wojciecha Plewińskiego, jego zbierane latami cykle, a także znakomite zdjęcia dokumentujące spektakle teatralne – od połowy ubiegłego wieku po początek wieku XXI udokumentował ich ponad 820, w różnych ośrodkach w Polsce. Przez lata związany był również z Piwnicą pod Baranami. Przez całe życie wykonywał też portrety ludzi związanych z Krakowem.

Uroczysta sesja RMK, podczas której wręczono brązowe medale Cracoviae Merenti, odbyła się 19 września

fot. archiwum

Bolesław Kosior – ur. w 1949 r., członek klubu radnych Prawo i Sprawiedliwość, Wiceprzewodniczący Rady Miasta Krakowa, radny miejski od 1998 r. Pracuje w komisjach: Rodziny, Polityki Społecznej i Mieszkalnictwa, Zdrowia i Profilaktyki oraz Uzdrawiskowej, Kultury i Ochrony Zabytków (wiceprzewodniczący komisji).

Jest Pan radnym kandydującym z okręgu obejmującego Dzielnice IV Prądnik Biały oraz Dzielnicę V Krowodrza. Co w mijającej kadencji udało się zrobić dla tych dzielnic?

Bolesław Kosior: W tej kadencji najbardziej skupiłem się nad indywidualnymi problemami mieszkańców, co łatwo można sprawdzić, zapoznając się z moimi interpelacjami do Prezydenta Krakowa na stronie „Magicznego Krakowa”. Nie znaczy to jednak, że nie zajmowałem się innymi sprawami. Przykładowo pomogłem zmniejszyć deficyt terenów zielonych na os. Azory. Dzięki moim interwencjom mamy dzierżawę terenu zielonego na 30 lat, którego właścicielami są franciszkanie. Nie sprzedali tego miejsca, lecz przekazali na rzecz mieszkańców. Angażowałem się też w działania na rzecz parku Młynówka Królewska. Ponadto w obu dzielnicach pilotuję jako członek Zespołu ds. przyznawania dotacji celowych renowację zabytków i prace przy tych obiektach.

W obecnej kadencji Rady Miasta był Pan inicjatorem dekomunizacji przestrzeni publicznej w Krakowie. Jest Pan zadowolony z efektów?

BK: Inicjatywa dekomunizacji przestrzeni publicznej wyszła od Solidarności, a dokładnie Komitetów Obywatelskich „Solidarność”, w których działali mieszkańcy osiedli Krakowa i działacze NSZZ „Solidarność”. Wszystko rozpoczęło się na początku lat 90. Uczestniczyłem wówczas w tych działaniach, mając podwójny mandat: jako osoba oddelegowana przez Komisję Zakładową NSZZ „S” Instytutu Obróbki Skrawaniem oraz działacz społeczno-katolicki, związany z działalnością charytatywną w parafii franciszkańskiej na os. Azory. Zmieniliśmy wówczas ok. 150 nazw ulic, zniknęły także symbole naszego zniewolenia, np. pomnik Koniewa. Obecna zmiana to już tyko „kosmetyka” i postawienie kropki nad „i”. Obecnie najważniejsze jest sprowadzenie polskich rodzin ze Wschodu. Przyczyniłem się do tego, że Gmina Miejska Kraków w tej kadencji zaprosiła i przyjęła kilkanaście takich rodzin.

Zbliża się koniec kadencji. Nasuwa się pytanie o jej podsumowanie. Jak by Pan podsumował ostatnie cztery lata? Co udało się zro-

Blżej problemów mieszkańców

Powstrzymanie betonowania Krakowa będzie najważniejszym zadaniem kolejnej kadencji – mówi radny Bolesław Kosior. Wiceprzewodniczący Rady Miasta Krakowa w rozmowie z Błażem Siekierką opowiada nie tylko o wyzwaniach stojących przed przyszłą Radą, ale podsumowuje także mijającą kadencję.

bić, a czego nie? Co jest największym sukcesem, a co największą porażką?

BK: Największym sukcesem jest zorganizowanie wspólnie z krakowską kurią i Urzędem Wojewódzkim Świątowych Dni Młodzieży w 2016 r. Rada Miasta Krakowa powierzyła mi stanowisko swego pełnomocnika w tych działaniach. Zorganizowałem kilka sesji poświęconych przygotowaniom Krakowa do ŚDM. Byłem nie tylko łącznikiem RMK z kurią i Urzędem Wojewódzkim, ale brałem też czynny udział w pracach Sztabu Wojewody Małopolskiego przygotowującego ŚDM. Współpracowałem z przedstawicielami Archidiecezji Krakowskiej i zespołem bp. Damiana Muskusa, generalnego koordynatora ŚDM. Z promocji, jaką Kraków miał dzięki Świątowym Dniom Młodzieży, korzystamy do teraz, goszcząc tłumy turystów o każdej porze roku.

Porażkami są natomiast dopuszczenie do niekontrolowanej zabudowy w Krakowie, totalny bałagan dotyczący polityki parkingowej miasta oraz likwidacja terenów zielonych.

Jakie są według Pana największe wyzwania stojące przed Radą w obliczu kolejnej kadencji, która będzie trwała nie cztery jak dotychczas, a pięć lat? Czy sam fakt, że następna kadencja będzie dłuższa, wpłynie na priorytety lub tryb pracy Rady?

BK: Przede wszystkim musimy się skupić na zatrzymaniu „betonowania Krakowa”. Trzeba poświęcić więcej uwagi mieszkańcom naszego miasta, zająć się budową mieszkań, parkingów, miejsc odpoczynku i rekreacji. Należy odbudować stare i tworzyć nowe zielone enklawy w Krakowie. Jest to niezbędne, jeśli chcemy pozbyć się smogu.

Dłuższa kadencja wpłynie na stabilność gospodarczą samorządu. To, że będziemy mieli więcej czasu na działanie, pozwoli wiele inwestycji nie tylko zaplanować, ale i ukończyć. Dzięki temu będzie można dokonać bardziej miarodajnej oceny pracy radnych.

Na koniec pytanie nawiązujące trochę do zamierzonych czasów. W pierwszej kadencji Rady Miasta był Pan przewodniczącym Dzielnicy IV. Powołał Pan wówczas do życia pierwsze w Krakowie pismo samorządowe „Gazetę Lokalną”. Jak po latach ocenia Pan kondycję prasy lokalnej. Czy ma ona w ogóle przyszłość?

BK: Każde wydawnictwo ma przed sobą przyszłość. Jaka ona będzie, zależy od osoby, która kieruje redakcją i zespołu redakcyjnego. Powołując „Gazetę Lokalną”, oparłem się na ludziach Solidarności, którzy redagowali i wydawali pisma podziemne w drugim obiegu. Były to osoby skupione na idei. Pismo miało charakter samorządowo-informacyjny, skierowane było przede wszystkim do mieszkańców. Wycofałem się z redakcji, gdy zaczęło pełnić funkcję materiału promocyjno-wyborczego.

Nekropolie krakowskie

W Krakowie znajdują się cmentarze komunalne, parafialne, wyznaniowe i wojenne. Jest ich sporo. Krakowskie cmentarze komunalne to: Rakowicki, Podgórski, Prądnik Czerwony, Grębałów, Bronowice, Mydlniki, Stary Cmentarz Podgórski, Prokocim, Wola Duchacka, Pychowice, Kobierzyn oraz Czerwone Maki.

fot. archiwum prywatne

Cmentarze wyznaniowe to cmentarze żydowskie (Remuh i przy ul. Miodowej, następny przy ul. Abrahama i kolejny przy ul. Jerozolimskiej w Podgórzu), ale także cmentarz kalwiński w dzielnicy XVII na osiedlu Łucznanowice i cmentarze przy parafiach katolickich. Osobno w wykazach funkcjonują cmentarze wojenne (kwatery związane z wydarzeniami wojennymi).

Cmentarze parafialnych jest osiemnaście. Są to cmentarz na: ul. Orlej (parafia Matki Boskiej Nieustającej Pomocy), ul. Mała Góra (parafia Narodzenia Najświętszej Marii Panny), ul. Zawitej (parafia Matki Boskiej Zwycięskiej), ul. Podbiałowej (parafia Wszystkich Świętych), ul. Olszanickiej (parafia Matki Boskiej Częstochowskiej), ul. Osterwy (parafia św. Marii Magdaleny), ul. Jana Pawła II (parafia św. Bartłomieja), ul. Niebieskiej (parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa w Piaskach), ul. Igołomskiej (parafia św. Wincentego w Pleszowie), ul. Prądnik Czerwony (parafia Dobrego Pasterza), ul. Żwirowej i ul. Piaszczynej (parafia NMP Matki Kościota), ul. Jeziorko (parafia św. Grzegorza); ul. Półtanki (parafia Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny), ul. Skotnickiej (parafia Matki Boskiej Różańcowej), ul. Benedyktynskiej (parafia św. Apostołów Piotra i Pawła), ul. Niewodniczańskiego (parafia Przemienienia Pańskiego), al. Waszyngtona (parafia Najświętszego Salwatora).

Najstarsze cmentarze

Do najstarszych nekropolii należy cmentarz żydowski Remuh (z XVI w.) i Stary Cmentarz Podgórski, który został założony najprawdopodobniej pomiędzy rokiem 1784, kiedy to cesarz Józef II edyktem nakazał przenosić cmentarze z miejsc zamieszkałych, a rokiem 1794, z którego pochodzi najstarsza, znana jedynie z zachowanej fotografii, inskrypcja z grobu Agnieszki Drelinkiewiczówny. Pierwsza wiadomość o kaplicy cmentarnej pochodzi z 1886 r.. Część cmentarza, ok. 1/4 powierzchni, zniwelowali spychaczami Niemcy w 1942 r. przy budowie linii kolejowej, niszcząc znajdujące się tam nagrobki.

Cmentarz Remuh – nazwa synagogi i cmentarza pochodzi od pierwszych liter tytułu, imienia i nazwiska rabina Mojżesza Isserlesa. Hebrajski napis nad wejściem głosi: „Stary cmentarz, miejsce spoczynku gaonów, założony kosztem kahału w roku 5311”.

W latach 1800–1802 powstawał cmentarz Rakowicki, który jest czynny od 1803 r. To zabytek o dużej wartości historycznej i artystycznej. Wiele nagrobków to dzieła znanych rzeźbiarzy i architektów.

Wśród cmentarzy parafialnych jednym z najstarszych jest ten znajdujący się przy ul. Jeziorko przy parafii św. Grzegorza. Powstał w 1803 r. po zamknięciu cmentarza przykościelnego, na którym zachowały się dwie zbiorowe mogiły właścicieli. Zajmuje powierzchnię ok. 1 ha.

Są cmentarze duże, wciąż zwiększające swoją powierzchnię, i te niewielkie, przede wszystkim parafialne. W przyszłości przy ul. Wielogórskiej mają powstać nowy cmentarz i kolumbarium.

Coraz więcej w ostatnich latach jest w Krakowie pochówków poprzedzanych kremacją zwłok. Potrzebna więc będzie coraz większa liczba kolumbariów.

Polscy biskupi w 2011 r. opublikowali list pasterski o szacunku dla ciała zmarłego i obrzędach pogrzebu w przypadku kremacji, w którym zwrócili uwagę na to, że coraz częściej stosowana kremacja zwłok spowoduje zanikanie tradycyjnych cmentarzy. I zapewne tak się stanie.

Zapis historii i dziedzictwa

Cmentarze to jednak nie tylko świadkowie historii i nasze dziedzictwo, to także obiekty, z którymi związane są problemy ekologiczne, konserwatorskie, działania przeciwpowodziowe czy przeciwpożarowe.

Tym zagadnieniom będzie poświęcona konferencja „Krakowskie nekropolie”, która odbędzie się 18 października. Jej termin nie jest przypadkowy. Dwa tygodnie później Obywatelski Komitet Ratowania Krakowa zorganizuje – jak co roku od 37 lat – kwestę na wszystkich komunalnych cmentarzach Krakowa. Dzięki pozyskanym funduszom będziemy starali się ocalić jak największą liczbę zniszczonych nagrobków.

Program konferencji można znaleźć na Facebooku na profilu „Krakowskie Nekropolie”.

Małgorzata Jantos, przewodnicząca Komisji Kultury i Ochrony Zabytków

Konferencja „Krakowskie nekropolie”

18 października 2018 r., Sala Obrad Rady Miasta Krakowa,
pl. Wszystkich Świętych 3-4, godz. 10.00–16.00

fot. archiwum prywatne

Dominik Jaśkowiec – wiceprzewodniczący Rady Miasta Krakowa, radny Miasta Krakowa VI i VII kadencji, przewodniczący Komisji Dialogu Obywatelskiego. Radny i były przewodniczący Rady i Zarządu Dzielnicy III Prądnik Czerwony. Prywatnie interesuje się historią, geografiami i ogrodnictwem

Dobiega końca VII kadencja Rady Miasta Krakowa, w trakcie której pełnił Pan funkcję wiceprzewodniczącego. Proszę podsumować te cztery lata.

Dominik Jaśkowiec: W mijającej kadencji Rady Miasta Krakowa udało mi się zrealizować kilka istotnych dla krakowian inicjatyw. Na pewno w pierwszej kolejności wymienilibym wprowadzenie do krakowskiej rzeczywistości samorządowej projektowania partycypacyjnego. W ramach organizowanych przez Miasto warsztatów krakowianie mogą uczestniczyć w urządzaniu swojego najbliższego otoczenia, projektując: miejski park, osiedlowy skwer, czy też pobliski zieleniec. Byłem inicjatorem tego procesu w Krakowie w ramach tworzenia parku Reduta. Został on zaprojektowany przez mieszkańców, w taki sam sposób tworzone będą bulwary Białuchy, czy też założenia do projektu rewitalizacji parku Dąbie.

Najtrudniejszym wyzwaniem było przeprowadzenie reformy procedury konsultacji społecznych. Opinie mieszkańców, jak też ich uczestnictwo w konsultacjach organizowanych przez Miasto, jednoznacznie wskazywały na konieczność pilnych zmian. Dzięki mojej inicjatywie Rada Miasta Krakowa zleciła opracowanie raportu zwanego Białą Księgą Konsultacji Społecznych. Dokument ten potwierdził zastrzeżenia do procesu organizowania konsultacji społecznych w naszym mieście. Efektem Białej Księgi było powołanie przez Prezydenta Miasta Krakowa zespołu, który pod moim współprzewodnictwem opracował nową procedurę konsultacyjną. Procedura przyjęta przez Radę Miasta Krakowa będzie stwarzać podstawy do zapewnienia mieszkańcom pełnego udziału w procesach konsultacyjnych organizowanych przez Miasto.

Jest Pan również przewodniczącym Konwentu Przewodniczących Rad i Zarządów Dzielnic. Wiele udało się zmienić w funkcjonowa-

Więcej możliwości dla mieszkańców

O ważnych zmianach w dialogu z mieszkańcami oraz ochronie terenów zielonych z wiceprzewodniczącym Rady Miasta Krakowa Dominikiem Jaśkowiec rozmawia Katarzyna Maleta-Madejska.

niu krakowskich dzielnic. Czy mógłby Pan opowiedzieć, co udało się zrobić?

DJ: Konwent to przede wszystkim organ koordynujący działalność dzielnic, pole do współpracy ze stroną urzędową, odpowiedzialną za wykonywanie uchwał tych naszych jednostek pomocniczych. Od początku prac konwentu nastawiliśmy się na praktyczne rozwiązywanie bieżących problemów zgłaszanych przez dzielnice. To nie są sprawy medialne, ale często poważne przeszkody w sprawnym wykonywaniu zadań przez te jednostki. Wypracowanych zostało wiele dobrych praktyk, udało nam się rozwiązać wiele problemów. Blisko dwuletnia praca konwentu zaowocowała również nowelizacją statutów dzielnic, zdecydowanie usprawniającą działanie tych jednostek. Przepisy te wejdą w życie od nowej kadencji dzielnicowych samorządów.

Tę kadencję możemy także określić jako zdecydowanie „zieloną”. W czasie jej trwania obserwowaliśmy wiele inicjatyw, które przyczyniły się do powstania lub ochrony terenów zielonych w Krakowie. Pan również jest współtwórcą ważnego programu „Lasy dla Krakowa”. Proszę opowiedzieć więcej o tym pomysle.

DJ: Rzeczywiście, bardzo ważną częścią mojej aktywności były działania związane z ochroną terenów zielonych.

W 2015 r. zaproponowałem zmiany w prawie umożliwiające samorządom wywłaszczanie za odszkodowaniem terenów ujętych w planach miejscowych jako tereny zielone z przeznaczeniem pod urządzenie nowych parków i ochronę parków już istniejących. Rada Miasta Krakowa przyjęła przygotowaną przeze mnie rezolucję do Sejmu RP poprzedniej kadencji. Zmiany w prawie weszły w życie 1 stycznia 2016 r., dając samorządom w całej Polsce narzędzie do ochrony terenów zielonych. Kolejną moją „zieloną” inicjatywą było doprowadzenie do przyjęcia przez Radę Miasta Krakowa programu współpracy z Rodzinnymi Ogrodami Działkowymi. Dzięki moim działaniom miasto reguluje sytuację właścicielską konkretnych ogrodów działkowych, nadając prowadzącym je stowarzyszeniom ogrodowym tytuły prawne do nieruchomości je tworzących. Efektem realizacji programu jest ochrona przed zabudową ważnych dla wielu krakowian terenów zielonych.

Jednak najważniejszym moim pomysłem na ochronę krakowskich terenów zielonych było zainicjowanie programu zalesiania miasta Krakowa. Obecnie krakowskie lasy stanowią nieco ponad 4 proc. powierzchni miasta, dzięki programowi w roku 2040 powierzchnia lasów na wrośnie dwukrotnie. W naszym mieście przybędzie zatem ponad 1200 ha nowych lasów. Pierwsze zalesienia zostaną zrealizowane jeszcze w tym roku na terenie Nowej Huty. Tworzony będzie nowy Las Wolski, znacznie powiększony zostanie Las Witkowski, nowy las zostanie utworzony również na Prądniku Czerwonym.

Zwykły wojenny czwartek

Dzień 3 października 1918 r. był w Krakowie kolejnym zwykłym wojennym czwartkiem. Na placach targowych handel nie był zbyt ożywiony, a krakowska prasa, jak zwykle, donosiła o walkach na dalekich frontach oraz o tym, co działo się na miejscu. W ukazującym się od niedawna syjonistycznym „Nowym Dzienniku” można było przeczytać krótki, lecz intrygujący komunikat.

Michał Kozioł

Zatytułowano go „Rekwizycja wełny”, i jest on warty zacytowania w całości. Brzmiał on: „Magistrat komunikuje: W dniu 23 listopada b. r. nastąpić ma odbiór zarekwizowanej wełny z Krakowa i powiatu krakowskiego i powiatu podgórskiego. Wszyscy posiadacze wełny owczej mają niezwłocznie w dniu tym cały posiadany jej zapas dostarczyć do stacji zbiorczej w Krakowie, Dz. XIX (Dąbie-Piaski), obóz jeńców wojennych magazyn XI. Wełna ta jest dla żołnierzy walczących w polu koniecznie potrzebna. Nikomu nie wolno dla własnego użytku zatrzymać nawet najdrobniejszej ilości wełny. Niedostarczenie wełny podlega surowej karze. Równocześnie należy odstawić sierść psów i kóz, która będzie równocześnie zbieraną na równi z wełną”. Komunikat ten był chyba najbardziej trafną – choć przecież mimowolną – oceną sytuacji militarnej i gospodarczej habsburskiej monarchii.

Wojna ma się ku końcowi

Katastrofalna sytuacja na frontach nie pozostawała bez wpływu na nastroje w stołecznym Wiedniu. Wiedeńscy korespondenci dono-

sili o burzliwych obradach parlamentu. Zasiadający w nim polscy posłowie zgłosili wniosek, w którym między innymi znalazło się oświadczenie, że podział Polski uważają za akt gwałtu dokonany na narodzie polskim. Domagali się więc „przywrócenia niezawistego, z wszystkich polskich części złożonego państwa polskiego, a więc z własnym wybrzeżem, jako też obszarów, zamieszkałych przeważnie przez ludność polską, zwłaszcza Śląska”. Żądali także udziału przedstawicieli Polski w przyszłym kongresie pokojowym.

Wszyscy już wiedzą, że wojna ma się ku końcowi, a koniec ten przyniesie zasadnicze zmiany, a jedną z nich będzie wielkie zmartwychwstanie europejskich narodów. Rośnie więc zainteresowanie kwestiami narodowościowymi. Krakowska prasa, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom czytelników, zamieszcza na swoich łamach artykuły poświęcone tej tematyce. Między innymi demokratyczna „Nowa Reforma” publikuje rozprawę samego prof. Aleksandra Brücknera zatytułowaną „Z niwy białoruskiej”. Krakowski i galicyjski czytelnik ma więc szansę zapoznać się ze zjawiskami i problemami, które dotychczas były mu zupełnie nieznanymi. Można sobie tylko wyobrazić, z jak wielkim zdumieniem czytano takie oto słowa: „Dziwne nastąpiły czasy; morzą żywych, wskrzeszają martwych; Łazarz białoruski nie od czterech dni grób zalegał, już w nim doczekał się czwartego wieku. Mimo to każą mu wstać i chodzić między żywymi”. Jednak tekst tego wybitnego uczonego dotyczył nie tylko świadomości narodowej Białorusinów. Prof. Aleksander Brückner w dalszej części artykułu tak przedstawiał dorobek naszych wschodnich sąsiadów oraz słowiańskich pobratymców: „Od potężnej, olbrzymiej literatury rosyjskiej, gdy do małoruskiej się zniżysz, to jakbyś z pałacu, pysznego rozmiarami, kształtnego formami, tonącego w kolorach, schodził do zagrody wiejskiej, ubogiej, sadzącej się na naśladowanie owej wielkopańskiej sadyby, niemal bez własnej cechy – bo jeśli czytasz najlepsze jej dziełka prozą, nowele nieżyjącego już Kociubińskiego i odsadzonego od władzy Winniczeńka, ciągle ci się zdaje, że czytasz tłumaczenia z rosyjskiego, poezja zaś Szewczenki chłopią w formie i treści i myśli pozostała. Lecz jeżeli od małoruskiego piśmiennictwa do białoruskiego podejdziesz, to jakbyś z zagrody kmieci, dostatniejszej, do lepianki kurnej się dostał, gdzie tuczywem świecą, z bydłem mieszkają, w łapciach chodzą, a otrębami się żywią”. Zapewne niewielu krakowian w październiku 1918 r. zdaje sobie sprawę, że kwestie relacji polsko-ukraińskich czy polsko-białoruskich już wkrótce będą poznawać nie z uczonych rozpraw, ale z komunikatów o nowych działaniach wojennych.

Wojenne czasy, wojenne problemy

Tymczasem jednak krakowianie zajęci są swoimi codziennymi sprawami, czyli rozpaczliwą walką z głodem i innymi, zrodzonymi przez wojnę problemami. O ile zagrożony surowymi karami nakaz oddawania wełny dotyczył raczej niewielkiej grupy mieszkańców miasta – więcej było niewątpliwie właścicieli psów – o tyle inne wojenne ograniczenia dotyczyły większości krakowian. Wspomniany już „Nowy Dziennik” tego dnia donosił: „Wszystkie środki oświetlenia mieszkań zredukowane są do minimum. Mieszkania, mające lampy gazowe, wyglądają o wieczornej porze jak ciemne nory. Lampy gazowe świecą bowiem mdłym płomyczkiem, a nieznośny ten stan trwa już od kilku miesięcy. A jeśli kto pragnie uzyskać lepsze oświetlenie przez nabycie nafty czy świec, to spotka go srogi zawód, bo ani nafty nie dostanie na asygnaty, ani świec na kartki. Gorzkie są zaiste skutki wojny, spo-

foto: Wiesław Majka / UMK

Sto lat temu, w październiku, na deskach Teatru Miejskiego wystawiano „Dom otwarty” Michała Bałuckiego

tęgowane przez haniebną gospodarkę czynników sterujących nawą społecznego życia”.

Wojenna demoralizacja

Gazety, jak każdego dnia, donosiły o kolejnych wyczynach osobników dokonujących zamachów na cudzą własność. Kradzieży, będących przed wojną domeną zawodowych kryminalistów, dokonywali coraz częściej „amatorzy”. Trudno jednoznacznie stwierdzić, w jakim stopniu spowodowane było to rzeczywistą nędzą, a w jakim wojenną demoralizacją. Tak było na przykład w przypadku mieszkających w Łągownikach małżonków Anny i Marcina H. Włamali się oni do domu swojej sąsiadki Anny Frasiowej i skradli jej garderobę oraz bieliznę. Pani Frasiowa oszacowała swoje straty aż na 10 tys. koron. Zameldowała oczywiście o tym zdarzeniu policji, ale zaczęła też śledztwo na własną rękę. Udała się więc na Kazimierz, gdzie na ul. Szerokiej funkcjonowała tandeta. Tam też, ku swojemu wielkiemu zdziwieniu, zobaczyła sąsiadkę sprzedającą jej ruchomości. Rzecz jasna małżonkowie H. trafili „pod Telegraf”, czyli do policyjnego aresztu przy ul. Kanoniczej, a znaczna część łupu do prawowitej właścicielki.

O ile Anna i Marcin H. byli raczej amatorami, o tyle do kategorii zawodowców zaliczał się – pomimo młodego wieku, liczył bowiem około 20 lat – osobnik znany jako Józef Kapuściński. Był on wybitnym krakowskim kieszonkowcem. O jego ujęciu donosiła 3 października 1918 roku „Nowa Reforma”. Owego osobnika, pochodzącego rzekomo ze Stanisławowa, zatrzymali przypadkowi świadkowie, gdy chciał ukraść talmudyście Jakubowi Zehnwirtowi portfel ze znaczną kwotą pieniędzy. Jeszcze młodszy od Kapuścińskiego był Mojżesz Löbl R., liczący 17 lat terminator cholewkarski. Młodzieniec ten wykazał się wyjątkowym sprytem, skradł bowiem w łaźni hotelarzowi Abrahamo-

wi Kellerowi klucz do hotelowej kasy. Następnie dla bezpieczeństwa odczekał kilka dni i spokojnie, choć nielegalnie wyjął z niej siedem tysięcy koron.

Wojenna rozrywka

Rzecz jasna krakowska prasa informowała swoich czytelników nie tylko o kradzieżach oraz rekwizycjach. Nawet w czasie wojny ludzie potrzebują rozrywki, a więc zainteresowani teatrem mogli dowiedzieć się z prasy, że tego dnia w teatrze miejskim wystawiany będzie „Dom otwarty”, komedia Michała Bałuckiego. Dla mniej wyrobionej publiczności, a chyba przede wszystkim dla najmłodszej widowni, w teatrze „Nowości” od 5 października będzie występowała złożona z liliputów „grupa Panzera”. Oprócz karzetków na scenie pojawią się tresowane małpy oraz psy.

Śmiać się można nie tylko z występów scenicznych. Mieszkańcy Krakowa, pozbawieni od pewnego czasu swojego, przed wojną bardzo poczytnego, „Bociana”, mogli się pocieszyć lwowskim „Szczutkiem”. Ów, mający za sobą długą i chlubną historię, tygodnik „satyryczno-polityczny”, zaczął się znów ukazywać. Wydawany przez firmę „Altenberg, Seyfarth, Wende i spółka” odzyskuje dawną poczytność.

Śmieszą krakowian nie tylko dowcipy i rysunki rodem z lwowskiego „Szczutka”. Mimo wojennych trosk rozbawiają ich także niektóre gazetowe inseraty. Między innymi ten, który ukazał się w „Nowym Dzienniku” i brzmiał: „Młody wcale sympatyczny młodzieniec chciałby się ożenić i jest na tyle szlachetny, że szuka panny bez posagu o miłej powierzchowności, nieco inteligentnej, z wszelkimi przymiotami ducha. Zgłoszenia pod »Czarujący młodzieniec« do Adm. »Now. Dziennika«”.

Kalendarium 1918 r.

3 października – magistrat ogłasza, że zapalki nadal będą sprzedawane na podstawie legitymacji świecowych.

4 października – firma Janker oferuje nowość, czyli krem do golenia „do użycia bez wody”, stoik za 7,50 korony.

5 października – krakowskie Pogotowie Ratunkowe po raz pierwszy wykorzystuje otrzymany od wojska „ratunkowy samochód do przewożenia chorych.”

6 października – w teatrze premiera „Domu otwartego” Michała Bałuckiego.

7 października – w magistracie przedstawiciele Krakowa, Lwowa i Tarnowa podpisują porozumienie w sprawie powołania spółki „Kamieniołomy miast galicyjskich”.

8 października – w magistracie odbywa się konferencja, której celem jest wypracowanie nowych, bardziej sprawiedliwych zasad sprzedaży wędlin.

9 października – „Czas”, dziennik poważny i niegoniący za tanią sensacją, podaje następujący sposób wybielania bielizny: „po odjęciu masła pozostałą maślankę zostawiamy kilka dni, żeby mocno skwaśniała; następnie maczamy w niej bieliznę, pozwalając jej tak moknąć przez dłuższy czas”.

10 października – przed dworcem kolejowym tłum krakowian na próżno oczekuje zwolnionych z internowania legionistów. Oczekujący rozchodzą się po odczytaniu depezy informującej, że

legioniści przyjadą jutro wieczornym pociągiem.

11 października – powtarzana jest plotka, dały jej wiarę nawet niektóre krakowskie gazety, że brygadier Józef Piłsudski został zwolniony z twierdzy magdeburskiej.

12 października – „Czas” donosi: „Krakowska Izba Handlowa ukończyła już organizację parafialnych komitetów w Krakowie celem uruchomienia warsztatów naprawy obuwia dla dzieci szkolnych”.

13 października – od północy tego dnia galicyjskie koleje żelazne w miejsce dotychczasowego urzędowego języka niemieckiego wprowadzają język polski.

Dzień Otwarty w krakowskiej Ekospalarni

Czy wiesz, że to, co nie nadaje się do recyklingu, a krakowianie wrzucają do kosza, w Ekospalarni zamieniane jest na prąd i energię ciepłą? A wszystko w bezpieczny sposób, ze stałą kontrolą emisji. Wiedzą o tym nawet pszczoły, które zadomowiły się na dobre w ekospalarniowej pasiece! Można się o tym przekonać samemu, odwiedzając 6 października Ekospalarnię podczas Dnia Otwartego.

Ekospalarnia przy ul. Giedroycia 23 w dzielnicy XVIII Nowa Huta będzie otwarta dla mieszkańców 6 października w godz. 10.00–16.00. W trakcie zorganizowanego zwiedzania z przewodnikiem będzie można przemierzyć ścieżkę edukacyjną, śledzić działania operatora ogromnego, kilkutonowego chwybaka czy też zajrzeć do głównej dyspozytorni, czyli „mózgu” Ekospalarni. Na małych i troszkę starszych gości czekać będą dodatkowe atrakcje: podejrzmy sekretne życie pszczoł z naszej pasieki, zamienimy się w Młodych Chemików czy też metodą upcyklingową stworzymy energię. Dla wszystkich będą balonowe upominki.

Rejestracja

Udział w Dniu Otwartym jest bezpłatny, ale niezbędna jest wcześniejsza rejestracja (za pośrednictwem serwisu: evenea.pl). 45-minutowe zwiedzanie odbywać się będzie w grupach 30-osobowych, co 15 minut. Rejestracji na konkretną godzinę będzie można dokonać samodzielnie poprzez internetowy formularz zgłoszeniowy. Jedna osoba będzie mogła zarezerwować maksymalnie cztery miejsca w grupie. Uwaga: wejście z grupą z innej godziny nie będzie możliwe. Prosimy

o założenie obuwia na płaskim obcasie i wzięcie pod uwagę, że na trasie zwiedzania mogą znaleźć się wysokie schody.

Dla osób, które nie mają dostępu do internetu, przygotowano pulę wejściówek na określone godziny, do odbioru w punkcie InfoKraKów (Pawilon Wyspiańskiego, pl. Wszystkich Świętych 2), od 26 września do 5 października.

Bezpłatny autobus

Organizator Dnia Otwartego nie gwarantuje miejsc parkingowych na terenie Ekospalarni, a parkowanie wzdłuż ul. Giedroycia będzie niemożliwe. Rekomendujemy zatem skorzystanie z bezpłatnego autobusu, który przywiezie uczestników pod same drzwi Zakładu. Specjalny autobus oznaczony napisem EKOSPALARNIA, będzie odjeżdżał co pół godziny z pl. Centralnego (róg al. Andersa i pl. Centralnego „Pod Zegarem”).

Godziny odjazdu z pl. Centralnego w kierunku Ekospalarni: 9.30, 10.00, 10.30, 11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00, 14.30, 15.00. Czas przejazdu to ok. 15 minut.

Godziny odjazdu z Ekospalarni na przystanek na pl. Centralnym: 10.30, 11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00, 14.30, 15.00, 15.30, 16.00 oraz 16.40 dla gości ostatniej wycieczki z godz. 15.30.

***

Rejestracja na zwiedzanie Ekospalarni jest jednoznaczna z zapoznaniem się i zaakceptowaniem „Warunków uczestnictwa w zwiedzaniu Ekospalarni podczas Dnia Otwartego.”

Sto powodów do świętowania!

Piętna miłości i wdzięku opowieść o tym, jakim jesteśmy narodem – walecznym i bohaterskim – to „Kantata Polska Piotra Rubika i Zbigniewa Książka”, czyli wielka muzyczna premiera tej jesieni w Centrum Kongresowym ICE Kraków. Za pomocą dobrze nam znanych piosenek, a także utworów zaczerpniętych ze skarbicy literatury, autorzy przedstawią Polskę nie tylko w momencie odzyskania niepodległości, ale i współczesną.

Wielka premiera widowiska już 11 października o godz. 19.00 – usłyszymy doborowe grono solistów, Orkiestrę Filharmonii Dolnośląskiej z Jeleniej Góry oraz Wrocławski Chór Akademicki pod kierunkiem Alana Urbanka.

Narrator tej fascynującej opowieści wcielił się w głównych bohaterów lat 20. XX w.: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Paderewskiego, Wincentego Witosa, Romana Dmowskiego czy Ignacego Mościckiego. Interpretacja fragmentów listów tych przywódców do żon i przyjaciółek przypomni nam, że byli to ludzie z krwi i kości – pomimo trudnych czasów i walki o wolną Polskę także oni przeżywali miłość i rozterki, mieli swoje życie prywatne i rodzinne. Stąd pełne wzruszeń utwory „Miłości cud”, „Fruwając po chmurach” i „Czterolistna mi-

łość”, ale też piosenki przedstawiające tęsknotę za ojczyzną – choćby oparta na motywach wiersza Wergiliusza „To moja miłość, to moja ojczyzna”. – Zaczniemy od najtrudniejszego momentu w historii Polski, czyli zaborów. To będzie punkt wyjścia do pokazania charakteru narodu i opowiedzenia za pomocą dźwięków i słów, jak bardzo potrafimy walczyć o wolność, jak potrafimy się zjednoczyć. A jednocześnie, w tak trudnych chwilach, potrafimy zadbać o miłość, rodzinę i bezpieczeństwo najbliższych. Pokażemy moment odzyskania niepodległości i udowodnimy, że to wspiana okazja do naprawdę wielkiego świętowania – zapewnia Piotr Rubik. 11 października w Krakowie wyśpiewają te wzruszające historie soliści: Zofia Nowakowska, Marta Moszczyńska, Olivia Wiczorek, Michał Gasz i Marcin Januszkiewicz. Na scenie wraz z nimi zobaczymy Orkiestrę Filharmonii Dolnośląskiej z Jeleniej Góry oraz Wrocławski Chór Akademicki pod kierunkiem Alana Urbanka. Ale nie tylko w typowych dla siebie rolach. Twórcy „Kantaty Polskiej” przygotowali na ten wieczór kilka niespodzianek. Przygotujmy się na widowisko, które przyniesie nam liczne powody do radości i wspólnego świętowania.

Całodobowy Numer Informacji Medycznej:
12 661-22-40

EkOSPALARNIA KRAKÓW

CZY WIESZ, ŻE...

Na bieżąco możesz śledzić co wydobywa się z komina Ekospalarni?

Na stronie www.ekospalarnia.krakow.pl prezentowane są wyniki z systemu ciągłego monitoringu emisji do powietrza. Te same dane trafiają do służb odpowiedzialnych za ochronę środowiska.

Na terenie Ekospalarni żyją pszczoły?

Prawie **400 tysięcy pszczoł** żyje w ulach znajdujących się na terenie Ekospalarni. Tam gdzie dobrze czują się te owady, środowisko jest również przyjazne dla człowieka.

Nasze odpady przetwarzane są na prąd i ciepło?

To, co nie nadaje się do recyklingu, a krakowianie wrzucają do kosza, w Ekospalarni w bezpieczny sposób zamieniane jest na **prąd i energię cieplną**.

To wszystko możesz zobaczyć na własne oczy na

ekospalarnia.krakow.pl

Albo

Możesz nas też odwiedzić

6 października

Dzień Otwarty Ekospalarni

Szczegóły na stronie

Krakowski Holding Komunalny SA

MIASTO
pozyskało

4,78
MILIARDA ZŁ
DOTACJI

INFRASTRUKTURA
NOWOCZESNA

KULTURA
DLA WSZYSTKICH

CIEPŁO
EKOLOGICZNE

WODA
CZYSTA

Fundusze UE

I wszystko się dobrze składa

TRANSPORT
PRZYJAZNY

340

ZREALIZOWANYCH
PROJEKTÓW